

2. Cumhuriyet Kutlu Olsun

doğust

TÜRK SANATINDA YENİNİN GÜZELİN DEĞERLİNİN DOSTU

PERDELER AÇILDI

(Cevdet KUDRET 6. Sayfada)

CURCUNA

Hilmi ÖZGEN

Ö öf bu kentin havası kirlendi gayrı. Meydanlar da nutuklar çekildi. Sokaklarda kutsal oy pusulalarının kalıntıları, surlarda iğrenç maskeler. Ama nelere gitsem bilmem ki...

Bizim kasabanın en uzak dağ köyüne mi çıksam. Oraya incecik bir dağ yolundan gidilir. Öşek düzüne kadar cip, kamyon giderya bir eşekle bir adam zor geçer bu yoldan. Köyde ne radyo ne gazete. Kuş uçmaz, kervan geçmez. Ne haber varsa bizim Emine Bacıdadır sabahları.

SAYI : 8

CİLT : 8

KASIM : 1961

1,5 LİRA

çenesinden nasıl kurtulmalı? «K» ların üstüne basa basa ağzını açtıymıydı bir kez ört ki ölem. Gel de bu köyde rahat et.

Bu kentin havası kirlendi artık. Bir aydır aldığım maaşı hakettiğim yok vallah billah. Meydan meydan miting izledim. Amanın neler dinledim neler... Köyün derdine yanan, sahte politikacılar, işçinin derdini anlatan ömründe bir çivi çakmamış sahte işçiler. Gırtlığına kadar yalan dolan çamuruna batmış sahte namus tellâlları...

Bu güz aylarında hava da bir alçalır, bir alçalır. Çok kere ağlar halimize. İnceden bir yağmur başlar. Ama kalabalıklar dağılmaz. Pel perişan insanlar. Dizlerine kadar çamur içlerinde. Oparlörler cırtlak mı cırtlak. Albayrağın süslediği kürsülerde kara suratlı, çatlak sesli sözcüler. Hepsi adalet, hepsi eşitlik, hepsi özgürlük uğruna...

Sonra mitingler dağılır, kürsüler sökülür, oparhörler direklerden indirilir. Ama kızsımsız bir kere bu araçlar. Fişinden çıkarılmış, soluğu kesilmiş boş borularda bile homurtular sürer. Tirtir titrer hırsından... Vicik vicik çamurlu meydan da onbinlerin ayak izleri. Bir sürü eski pabuçlar. Bütün varlığı tek pa (2. Sayfada)

yorgonun
biri

Ö lümse gelir o terkedişle
Dalgalı coğrafyasında saçlarının
Koşar ellerimizle tutup yorgunluklara
Tutup suların kıpırtılarına çektiğimiz
Sen yalnızlığımın ölgün çiçeği
Ağlamaklı ezgileri hatırlatır yokluğun
Ağır adımlı bir mızıka çalarken çocuklara
Küskün bırakılmış ve yorgonun biri
Ay uzatırken boynunu sulara
Dağılır bir mercan kuşu gibi hüznü
Ağzımızda yarım kalmış bir öpüşün sıcaklığı
Biz o denizlerde ne kadar dolaştık.

Volkan VURAL

bucu olan yolsul kişilerin yalancı bir ışık uğruna bunu da çamurda bırakışı. Bir kurtuluş umudunun ar. dında. Kimden, nereden, orası belli değil...

Akşamın pazar yerlerinin pis meyhanelerine gider oldum. Köfte dumanından gözgözü görmez. Bütün sofralarda rakı, çoban salatası, ekmek ve bolca küfür mezesi. Öbek öbek adamlar masalarda. Susuz rakı korkuyu ve sahteciliği de kaldırmış. Biraz daha içyüzleriyle biraz daha iğrenç adamlar... İçerim üç beş kadeh. Başlarım kulak vermeğe konuşanlara.

Bir masada bir iri kıyım adam, kart sesiyle bağırır bangır bangır. «Anam avradım olsun kazanamıyacaklar. Ben onlara göstereceğim işçi oylarını. Ulan işçi dediğin davar be. Ben güderim onları. Sendikacı Halim'i kim tanır. Beni boşlamak nasılmış göstereceğim onlara. Yüz kâğıda kürsüye çıkarmıyım, öldük mü be.»

Bir başka masada sıska bir herif. Kuru mu kuru. Gözlerinin içi sararmış hasetten. Gişe memuru de. Postacı de. Trenci de. Ne dersene de. Dişlerini sıkarak sinsi sinsi konuşuyor. «Ulan deyyüs, demokrat zamanı müdür, ihtilâl zamanı müdür, seçimden sonra yine de müdür. Yağma mı var. Ben göstereceğim ona. Bu nankör herifin, ekmeğini yediği adamlara hayrı olmadı. Herifler asılca dairede kahve ısmarladı herkese. Ama bu sefer görececek hanyayı konyayı. İş çıkacak her yazının bir kopyası benim dosyamda. Kan kusturacağım bu sefer o hergeleye...»

Daha ötelerde bir başkası «ciğerim yanyor, arkadaş ciğerim. Alış veriş durdu. İş durdu. Bet bereket kalmadı. O hâkim olacak suratsız var ya. Sorduğu soruya bak mahkemede. Ben demokratmışım da ondan çalyormuşum. Ne alâkası var. Allah aşkına Ali bey. Ben tüccarım da ondan çalarım ulan. Demokrat

olsam da bu, Halkçı da olsam bu. Ama diyemezsin ki mahkemede bunu. Çalmadan kazanılır mı ulan enayi. Sen çalmamışın da ne olmuş. Yirmi yıldır kira evinden kurtuldun mu sanki...» Masadakiler bu açık yürekli adama hayran. Gelecek günlerin hayırlı işlerine kadehler kalkar, kahkahalar atılır.

Düşünürüm kendi kendime. Yüz binlerce adamlar meydanlarda. Hayallerinde asılan adamların görüntüsü. Kürsülerdeki adamlar sinsi ve sahtekâr, Adalet diye bağırırlar ciğerleri paralanırcasına. Şehrin iki yanında iki miting aynı günde. Bir bölüm çaldığını tutmak için adalet ister. Bir bölüm çalınanları geri almak için. Bir başka bölüm yeniden çalabilmek için. Bir emekli memur 30 yıllık namuslu hizmetinden köpekler gibi pişman. Bir emeksiz bir üst basamağa atlamak için gözleri kanlı kanlı, ağzı köpük içinde.

Atatürk bir tepede dağ gibi heybetli. Geceyken bu tepede sönük bir kandil ışığı. Ama ölümlerin dilleri yok ki söyleseler. Söyledikleri taşlara yazılmış, donmuş kalmış. Kim okur, kim dinler bu taşları... Turan Emeksiz'in mezarı da hemen oracıkta bir tümsek. Ölümler bu kente bakıyorlar kapalı gözlerle. Yine böyle kalabalık bir günde ölmüşlerdi.

Bir başka tepede yeni meclis yapıtı. Bir orta Asya anıtı kadar kutusal ve anlamlı. Yontma taşlardan loş koridorlar. Yurtsever yiğitleri bekleyen kürsüler. Kirlenmemiş, lekelenmemiş, yürekleri pas tutmamış pırıl pırıl adamları bekleyen anıt. Ama dışarı o kadar gürlütülü ve kirli ki. Bu çamurun içinden nasıl sıyrılacak namuslu kişiler? Yerler çamur. Diller çamur, yürekler çamur. Ürkek ve kuşku adamlar çekilmiş yuvalarına. Gagalarını kanatlarının altına saklamış, bir adım atmak istemezler sokağa. Hele bi-

lim adamları. Ayaklarında gıcır gıcır rujan pabuçlar. Sırtlarında bol kollu bilim giyesileri. Loş salonlarda mırıl mırıl ilim mevludu okurlar durmadan. Ama nasıl çıksınlar sokağa. Siyah elbiselerinin paçalarına çamur sıçarsa, rujan pabuçları kirlenirse...

Eyvaaah 27 Mayıs. Neydi o pırıl pırıl bahar sabahı. Neydi o sabaha bağlanan umutlar. O da mı unutuldu çabucak. Halbuki henüz bir kış geçti üzerinden. Bir kere kar yağdı, bir mevsim yağmur. Niye geçici bizim sabahlarımız. Tan yerleri kızarır, kızarır da neden doğmaz bu güneş. Bu meydanlarda bu kadar çok yalın söylenir de neden kızarmız bu yüzler. Bir ah mı sinmiş bu yurdun toprağına. Bir günah mı işlemişiz. Tanrılara adaklar mı versek, kurbanlar mı kessek. Ya ne etssek Tanrım. İnsanlar neden böyle bölünmüş bölük bürçük...

Kır saçlı bir baba yadellerdeki oğluna bir mektup yazdı bu son günlerde. «Benim oğlum, benim aslanım. Bu yurdun havası yine zehirlendi iyiden iyiye. Nefes alamıyorum gayrı. Bana o büyük fabrikada, hani okulun karşısındaki uzun bacalı fabrikada bir gece bekçiliği bul da geleyim. Zaten uyuduğum yok sabahlara kadar...»

dost

TÜRK SANATINDA
YENİNİN GÜZELİN
DEĞERLİNİN DOSTU

Ayda Bir Çıkar

Sahibi : Salim ŞENGİL

Yeni dizi

Sayı: 8 — Cilt: 8 - Kasım 1961

Yazı İşleri Sorumlusu :

N. ŞENGİL

İdare yeri : Rüzgârlı S. Ove

han. Da. 4 - ANKARA

Tel : 11 98 29

Abonesi :

Yıllık 18 TL. — 6 Aylık 10 TL.

Dış ülkeler için bir mislidir.

Öğretmen ve öğrencilere % 20

İndirme yapılır.

İlan şartları : Santimi 12 lira

Sürekli olarak 6 sayı verenlere

% 10, 12 sayı verenlere ise

% 20 indirim yapılır.

Basıldığı yer :

Resimli Posta matbaası

Lmt. Şirketi — ANKARA

ABONELERİMİZİN DİKKATİNE:

Gereksiz yazışmaların önünü almak gayesiyle abonelerimizin adreslerinin üstüne iki sayı (Örneğin 1 — 12) yazıyoruz. Bunun biri abonenin başladığı, öbürü de biteceği sayıyı gösteriyor. Buna göre abonelerimiz her çıkan sayıyı eline aldıkça abonesinin hangi sayıda biteceğini görebek daha önceden uzatma işlemlerini yaptırılmalarını kolaylaştıracaktır. Bunu yaptırmayanların aboneleri bitince — ayrıca hatırlatılmadan — dergileri kesilecektir. Şimdiden özür dileyerek bildiririz.

GEÇEN AYIN İÇİNDEN

DEMOKRASİ ADINA — Seçimden önceki günlerde sinirleri sağlam olanlar meydan söylevlerini, radyo konuşmalarını izleyebildiler.

Eğer, parti önderlerini yuvarlak masanın başına oturtup onlara, seçim konuşmalarında taşkınlık yapmamaları yolunda imzaları ile inanca verdirilmeseydi daha neler görecektik, neler işitecektik, kim bilir?

Radyodan, sadece «demagog» sıfatı ile tanımlamamız yetecek olan kimseler; ihtilâli, başladığı asil düzeyde yürütmeyi başarabilmiş olan erdemli askerlere -sırf kuyruk oyu sağlayabilmek için- çıtmaktan çekinmediler. Bu küfür kampanyası, erdemli askerlerin sağladığı özgürlükten güc alıyordu. Bu özgürlüğün değerini bilmeyerek onu kötüye kullananları tarih ayıplayacak.. Ama tarih, demagoglara sayfalarında kolay kolay yer verir mi?

Büyük alanlara sehpa taklitleri kuruldu. Sehpada, ceza görenlerin «müritlerine» anlamlı anlamlı «Gözlerimizin içine bakın, anlarsınız!» denildi. Ama, bizim sevgili karikatürcülerimiz bu acayip olayları yorumlamasını bildiler. Gevezeleri sehpalarm altında çizdiler. gözlerin bebeğine liralara, idam ipleri yerleştirdiler.

Geçen devrin kötülüklerine baş olmuş olanların çoluğu çocuğu parti listelerine yazıldı. Kürsülere çıkarıldı, konuşturuldu, ya da «teşhir edildi». Mizahçılarımız «Böyle listeleri önümüze garson getirse suratına atarız!» diye yazdılar. Karikatürcülerimiz kürsüye çıkıp da konuşmayanları, pandomima oyuncusu gibi çizdiler.

Kültürsüz, âciz, yavan politikacılar: «Filanca partiye oy vermeyin; o parti başa gelirse memleket demirperde arkasına girecektir.» diye haykırdılar.. Kendi dağarcıklarında hiçbir şey olmadığı için başkalarının torbalarını karıştırmaya kalkın bu adamların bir de memleket yöneticisi olduğunu düşünün!..

Bu yavan politikacıların karşısında susan, ibretle seyreden bir topluluk vardı. Bu topluluk pekâlâ Turan Emeksiz'in annesini kürsüye çıkarabilirdi. Bu topluluk Hüseyin Onur'a söylev verdirebilirdi. Kim kimden davacı!.. Polislerine emir vererek üniversiteye, üniversite-

lilere kurşun yağdırtanların karıları mı? Yoksa, aslan gibi oğullarını bir polis kurşununa kurban veren analar, bacılar mı?

Sözlükte «utanmak» vardır, ama; anlaşılan, herkes kendisine göre bir sözlük kullanıyor..

Seçim öncesi günlerinin olaylarını izliyen sağduyu sahiplerinin bu ülkenin kaderinde tuzları, biberleri olmadığını sananların aldanacakları günler de gelecektir.

RADYONUN SEÇTİĞİ — Seçim sabahı Ankara Radyosu'nda birkaç kez ünlü bir ses sanatçısının sesini duyduk. Konuştu, şarkı söyledi v.b.

15 ekim 1961 sabahı Ankara Radyosu böylece Zeki Müren'i seçtiğini erkenden duyurdu. Mübarek olsun!

DEMOKRASİ, ÇAPULCULUK DEĞİLDİR! — Seçim günü gazetelerde keyfimizi kaçırın bir çapulculuk olayı okuduk. Eski günlerin partizanlarına, külhanbeylikte ün salmış adamlar hizmet ederlerdi. Bunlar, ortalığı boş buldukça çapulculuklarına devam ettiler. Seçimden bir gün önce de, yüzlerce bir araya gelerek İstanbul sokaklarında yapmadıklarını bırakmamışlar. Ağırbaşlı tarafsız Cumhuriyet gazetesinin 15 Ekim 1961 günlü sayısında bu kepezelikler tek tek anlatılmıştır.

Ama, insanı öyle bir günde hınçla yerinden oynatan bir rezaletin önüne nasıl olup da geçilmediğine şaşıktık kaldık. Çapulcu alayı, Turan Emeksiz'in özgürlük kavgasında şehit düştüğü yerde, üzerinde adı yazılı direğe tükürmüştü.

Türkiye'de, çok kötü bir devir kapanmış, bu devrin suçluları ceza görmüş olmasına karşın, hâlâ o devri, o rejimi (!) destekleyenler var demektir. Bunlar sadece birkaç yüz çapulcu olsa ne ise. Ama, bunlar partiye kayıtlıdır. İçinde çapulcu bulunduran partilerin memlekette daima kuşku ile karşılanacağı doğaldır.

Özgürlük şehidine tükürmek, özgürlüğün yüzüne tükürmek demektir. Özgürlüğü istememek demektir.

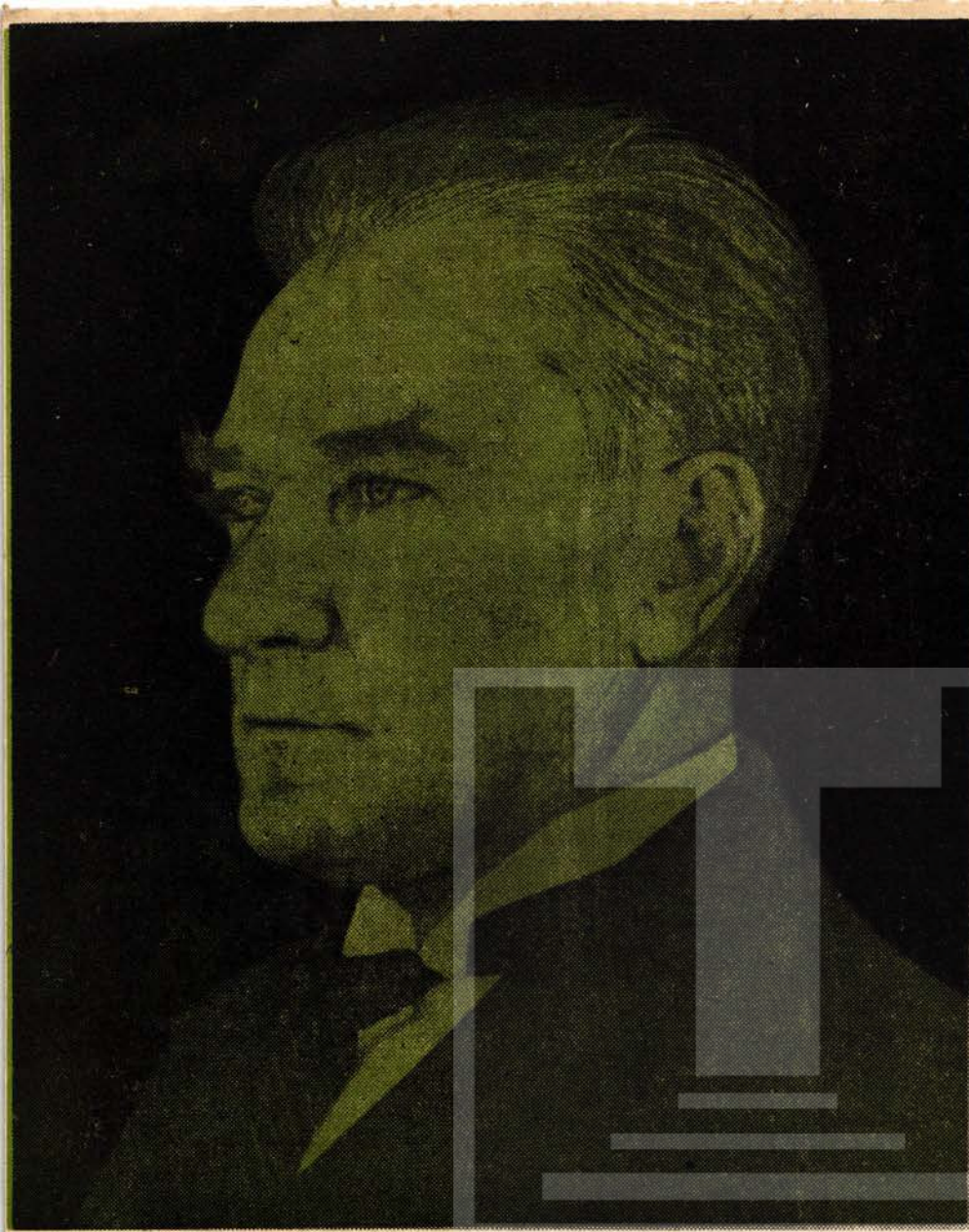
Atatürk'ün heykellerini kıranların, genç yaşında diktatör kurşunlarıyla can veren Turan Emeksiz'in mezarını çiğnemeye hazır olduklarını da görmek bizi şaşırtmasın!. Sadece tetikte olalım..

Meğer, 27 Mayıs şehitlerini Atatürk'ün dizi dibine gömmekle ne kadar isabetli bir iş yapılmış.. Bu ülkede özgürlük uğruna can verenler, Atatürk'ün çocuklarıdır. Özgürlüğün erdemini onlar biliyor.

YARININ ÇOCUKLARI — Sandık başına gittiğimizde, iki seçimi birden nasıl başaracağımızı, şaşırıp şaşırılmayacağımızı düşünüyorduk. Kuyruktaki beklerken, elinde bebeğiyle dört-beş yaşında bir kız çocuğunun annesi ve babasıyla birlikte sırada beklediğini gördük. Çocuğa imrendim. Bu kalabalığın ne yaptığını belki pek kesin olarak bilmiyordum. Ancak, bundan sonra, daha yıllar boyu sandık başlarına gelecek, yapılan işleri görecektik, öğrenecektik, buna alışacaktık. Bir gün, onun da oy atma çağı geldiğinde, sandık başına giderken, demokrasinin ne olduğunu bizlerden çok iyi öğrenmiş, anlamsız olacaktı.

Geç kalmış bir ülkenin insanı olarak, duygulandım.

NE DEMEK İSTİYORSA.. — Geçen sayımızın bu sayfalarında, Faruk Nafiz Çamlıbel için birkaç söz söylemiştik. Adını vermeyen bir okuyucu, o paragrafları (23. Sayfada)

ATATÜRK

Yolumuza Işık Tutuyor

Hürriyetin de, müsavatın da, adâletin de dayanağı milli hâkimiyettir.

★

Ferdin saltanatı ve onun temsil ettiği meş'um bir idare şekline çev-

rilen bir silâh mukaddestir.

★

Cumhuriyet fikir serbestliği taraftarıdır. Samimi ve meşrû olmak şartıyla her fikre hürmet ederiz. Her

kanaat bizce muhteremdir.

★

Bilelim ki milli benliğini bilmeyen milletler başka milletlere yem olurlar.

İrtica fikirleri gündenler muayyen bir sınıfa dayanacaklarını sanıyorlar. Bu, katiyen bir vehimdir, zandır. Terakki yolumuzun üstüne dikilmek isteyenleri ezip geçeceğiz. Yenilik vâdisinde duracak değiliz. Dünya müthiş bir cereyanla ilerliyor. Biz bu âhengin dışında kalabilirmiyiz?

★
Milletin hummalı inkılâp hamleleri esnasında sinmeğe mecbur kalan eski kanun hükümleri, eski hukuk erbabı, himmet erbabının nüfuz ve ateşi yavaşlamaya başlar başlamaz derhal canlanarak inkılâp esaslarını onun samimi taraftarlarını ve onların aziz ideallerini mahkûm etmek için fırsat beklerler.

★
Politika âleminde bir çok oyunlar görülür. Fakat mukaddes bir idealin tecellisi olan Cumhuriyete, asrî harekete karşı cehil ve taassup ve her nevi husumet ayağa kalktığı zaman bilhassa terakki sever ve cumhuriyetçi olanların yanındır. Yoksa mürtecilerin ümit ve faaliyet menbaı olan saf değil.

★
Biz, ilhamlarımızı, gökten ve gaipden değil, doğrudan doğruya hayattan almış bulunuyoruz.

Bizim yolumuzu çizen; içinde yaşadığımız yurt, bağrında çıktığımız Türk milleti ve bir de milletler tarihinin binbir facia ve ıstırap kaydeden yapraklarından çıkardığımız neticelerdir.

★
Bu kadar fedakârlıkların semeresini elimizden kaçırmamak ve geçen musibet ve felâketlerin bir daha geri dönmesini imkânsız kılacak tedbirleri almak bizim için her günün düşüncesi olmalıdır.

★
Yaptığımız ve yapmakta olduğumuz inkılâpların gayesi Türkiye Cumhuriyeti halkını tamamen modern ve bütün mâna ve şekliyle olgun bir topluluk haline getirmektir, inkılâplarımızın esas gayesi budur. Bu hakikati kabul edemiyen zihniyetleri perişan etmek zaruridir.

★
Gençler, cesaretimizi takviye ve idame eden sizlersiniz. Siz, almakta olduğunuz terbiye ve irfan ile insanlık ve medeniyetin, vatan sev.

gisinin, fikir hürriyetinin en kıymetli timsali olacaktır. Yükselen yeni nesil, istikbal sizindir. Cumhuriyeti biz kurduk, onu yükseltecek ve yaşatacak sizsiniz.

★
Ekonomik kalkınma, Türkiye'nin hür, müstakil daima daha kuvvetli daima daha refahlı Türkiye idealinin belkemiğidir.

★
Basın, milletin müşterek sesidir. Bir milleti aydınlatma ve irşatta, bir millete mühtaç olduğu fikri gıdayı vermekle, hülâsa bir milletin hedefi saadet olan müşterek bir istikamette yürümesini teminde, basın başlıbaşına bir kuvvet, bir mektep, bir rehberdir.

★
Sanatsız kalan bir milletin hayat damarlarından biri kopmuş demektir.

★
Bir millet sanattan ve sanatkârdan mahrumsa tam bir hayata malik olamaz.

★
Sanatkâr, cemiyette uzun ceht ve gayretlerden sonra alında ışığı ilk hisseden insandır.

Hakikati konuşmaktan korkmayınız.

★
Sosyoloji bakımından bizim hükûmetimizi ifade etmek lâzım gelirse, «Halk Hükûmeti» deriz. Sosyal meslek bakımından da düşündüğümüz zaman, biz hayatını, istiklâlini kurtarmak için çalışan emekçileriz. Zavallı bir halkız! Mahiyetimizi bilelim. Kurtulmak ve yaşamak için çalışan ve çalışmaya mecbur olan bir halkız! Onun için herbirimizin hakkı vardır, selâhiyeti vardır. Fakat çalışmak sayesinde bir hakkı kazanırız. Yoksa arkaüstü yatmak ve hayatını çalışmadan geçirmek isteyen insanların bizim topluluğumuz içersinde yeri yoktur.

★
Halkçılık, sosyal düzenini çalışmasına, hukukuna istinat ettirmek isteyen bir sosyal meslektir. Biz bu hakkımızı korumak, istiklâlimizi emin bulundurabilmek için bütünlüğümüzce, millî bütünlüğümüzce, bizi mahvetmek isteyen emperyalizme karşı ve bizi yutmak isteyen kapitalizme karşı millî topluluğumuzca savaşmayı caiz gören mesleği takip eden insanlarız.

atatürk
başöğretmen

Bir resmi var Atatürk'ün
Resimler içinde en anlamlısı.
Kara tahta başında Başöğretmen olmuş
Okusun ister ulusunun genci, yaşlısı

Henüz çıkmışken, yorgunken savaştan
Girmiş yeni bir savaşa.
Bilir ki kalemlisi tüfeklisinden zorlu
Bilir ki kazanacak bunu da en sonunda.

Kara tahtaya doğru uzanmış eli
Gösterir aydınlık bir yolu
Girmiş bütün ulus yeniden emrine
Olmuş bütün yurt halk okulu.

Bir resmi var Atatürk'ün
Yeni bir savaşta gösterir onu.
Resimler içinde en namlı
Savaşlar içinde en zorlu.

Ahmet ALTÜMSEK

Perdeler Açıldı

yahut

"Ümitlerim hep kırıldı"

Geçen tiyatro mevsimi sonunda, **Dost'ta** yayınlanan **Perdeler Kapandı** başlıklı yazımda, Devlet Tiyatrosu'nun tutumu üzerindeki görüşlerimi açıklamış; belki yararlı olur, ilerdeki çalışmalarında gözönünde bulundurulur umudıyla, ilkağzıda ele alınması gerekli sorunlar (meseleler) üzerinde kısaca durmuştum. Yeni mevsimin başladığı şu günlerde yazmağa oturduğum **Perdeler Açıldı** yazısına, **Ümitlerim hep kırıldı** şarkısıyla başlamak zorunda kaldığım için üzüntü duyuyorum.

Biz, geçen yıl, yerli oyun diye önümüze sürülen **Hacıyatmaz'dan** yakınıırken, daha onu hazmetmeden, bu yıl **Kocaoğlan** söyleniyle karşılaştık. Meğer beterin beteri varmış..

Size bir şey söyleyim mi? Devlet Tiyatrosu, kendi bindiği dalı kesmek, «aman şu tiyatro cilk olsun kapatılsın da, biz de kurtulalım» demek istiyor galiba. Gidiş o gidiş...

Bugünkü tutum tiyatromuzun geleceği bakımından, iki büyük tehlikeyi hazırlıyor :

1 — Bu gidişle, akli başında seyirci, yerli oyunlara karşı güvenini kaybedecek; yazarın Türk olduğunu öğrenir öğrenmez dudak bükcek, bir daha tiyatroya uğramaz olacak (bugün yerli filmlere karşı yapıldığı gibi). Bu hal, sanat alanında yeni yeni kumuldamiya başlayan oyun yazarlığı hevesini baltalayacak; gerçek sanatçılarımız yeneden hikâye, roman şiir, deneme v.b. alanlarına dönecek, sahneleri.

miz piyasa yazarlarının eline kalacak...

2 — Oyuncular işi ciddiye almaz olacak, ne oyuna, ne konuşmaya özen göstermeyecek, lâubalileşecek, gide gide, belki de farkında olmadan, birtakım kötü alışkanlıklar edinecek...

Tiyatromuz, bugün, **Kocaoğlan'ın** ayıbını **Mecun Hokkası** ile örtmeğe çalışmış. Ama bir gün gelecek... O gün durumu Müsahipzade bile kurtaramıyacak.

Mevsimi, tiyatro edebiyatımızın en kötü eseriyle açmak ne demek? Hele Büyük Tiyatro'da mevsimi daha açılmamış bile sayabiliriz. Geçen yıldan arta kalan bir oyunla işi idare ediyorlar. Mevsimin daha ikinci haftasında, üç büyük sahne de salonların üçte ikisinin boş kalışı, yöneticilerin nasıl çıkmaz bir yolda olduğunu gösterir. Yeni Sahne'deki **Bernarda Alba'nın Evi**, Devlet Tiyatrosu'nun bu yılki tutumuna âdeta aykırı kalıyor, yama gibi duruyor. Böylesine güzel bir eseri nasıl olmuş da beğenmişler, sahneye koymuşlar diye şaşırıyor insan...

Duyduğumuza göre, Büyük Tiyatro bu yıl «repertuar tiyatrosu» olacakmış. Programa baktım: Ekim ayı içindeki üç oyundan ikisi **Köroğlu** ve **Büyük İstinyen**. Sevsinler böyle «repertuar»ı.

Bu düzenin tek hazırlayıcısı Genel Müdürlük olduğu halde, manevî sorumluluğu ne yazık ki «edebî heyet» in üstüne yükleniyor. Edebî Heyet, eğer yetkilerini kullanıp da «hayır» diyebilseydi, bütün o çör-

öp, sahneye çıkamazdı. Bu bakımdan, «edebî heyet» üzerinde önemle durmamız gerekiyor :

Devlet Tiyatrosu Kuruluşu Hakkında Kanun'un 2 nci maddesinde şöyle deniyor :

«Devlet Tiyatrosu'nda oynanacak eserler ebedî heyet tarafından seçilir. Bu heyet sanat ve edebiyat alanında tanınmış üç zat ile genel müdürden ve bir rapörtörden teşekkül eder.»

Genel müdürle rapörtörü bir yana bırakırsak, heyetin öbür üyelerinin «sanat ve edebiyat alanında tanınmış üç zat» olması gerekiyor. Oysa, şimdiki edebî heyet üyeleri, «sanat ve edebiyat alanında tanınmış zat» lar değil. Hadi «tanınmış» lığı bir yana bırakalım, heyette kanunun şart koştuğu «üçüncü zat» yok. Bu bakımdan, verilen kararların hukuki değeri bile şüpheli...

Öyleyse, yapılacak ilk iş, «edebiyat ve sanat alanında tanınmış zat» lardan üç kişilik bir heyet kurmaktır. Denebilir ki, kanunun 4/c maddesine göre, «edebî heyet üyeleri **Millî Eğitim Bakanı tarafından**» seçildiğine, Millî Eğitim Bakanının da bu alanda uzman olma zorunluğu bulunmadığına göre, Bakan, «tanınmış zat» diye, siyaset alanına atıldıklarından ötürü adlarını duyduğu fakat değerleri şüpheli birtakım kimseleri seçerse ne olacak?... Haklı bir soru. Öyle bir seçim, şekil bakımından dış görünüşü kurtarırsa da, derde deva olmaz elbette. En iyisi Türk Edebiyatçılar Birliğinin göstereceği sekiz on aday arasından Bakanın «üç zat» seçmesidir. Kendi alanlarında tanınmış yetkili kimselerin kuvvetli kişilikleri karşısında, Genel Müdürlük, tutumunu ayarlamak, artık hiçbir şeyi olup-bittiye getirmek zorunda kalacaktır ki, bu da, işlerin hiç değilse eser seçimi bakımından düzene girmesini sağlayacaktır. Kanundaki boşlukların doldurulması, daha sonra düşüülecek bir şey...

Devlet Tiyatrosu, dışardan gelme kimselerin ellerinden kurtulup kendi içinden yetişme kimselerin yetimine geçince sevinmiştik. Ne yazık ki sevincimiz çok kısa sürdü. Birtakım rekabetler, kişisel kaygılar, ince hesaplar, tiyatromun geleceği bakımından tehlikeli olmağa başladı. İnsan ister istemez düşün-

yor: Genel Müdür acaba kendi sanatını daha parlak göstermek, kendinden başka kimse yokmuş sanısını uyandırmak için mi böyle yapıyor? Mevsimi birtakım çürük-çarık, ufak-tefek oyunlarla açacak, sonra birdenbire kendisi **Hamlet**'le ortaya çıkıp gözleri kamaştıracak...

Oysa, elimizde başka başka yeteneklerde bir çok değerli sanatçı var. Şu anda hemen aklıma gelenleri sayıvereyim: Saim Alpago, Nuri Altınok, Muazzez Kurdoğlu, Macide Tanır, Semih Sergen, Salih Caner v.b.. Yeni mevsim programlarında hiçbirinin adına raslanmıyor. Bunlardan herhangi birini, meselâ, Türk sahnesinin bugüne değin yetiştirdiği en usta sanatçısı saydığım Saim Alpago'yu alalım. Genel Müdür, geçen yıl Kırıl Oidipus'un kırmızı mantosunu kendine ayırırken, onun sırtına Hacıyatmaz çulunu örtmüştü. Bu yılsa... Duyduğumuza göre, kendisine **Hamlet**'i, Alpago'ya **Son Band**'i uygun görmüş. **Son Band**, Beckett'in altı yedi sahifelik bir oyuncuğu. Değeri üzerinde durmak istemiyorum. Ama yeniliği su götürür. Yaşlı bir adam, otuz kırk yıl önceki hayatının bazı bölümlerini, bir ses makinesinin başında kendi sesinden dinler. Hepsi bu kadar. **Sahibinin Sesi** firması ne kadar yeniyse bu da o kadar yeni... Hele bir türkçesi var. Banddaki ses, «**Bana bakmasını rica ettim**» diymiyor da, «**Bana bakmasını kendisinden rica ettim**» diyor. Böylesi daha bir «şairane» oluyor zâhir. İşte böyle. Geçen yıl **Hacıyatmaz**, bu yıl **Son Band**. Cüneyt Gökçer, **Hamlet**'i kendine ayırırken sınıf ve sanat arkadaşına da **Macbeth**'i verse ya. Yoo, hayır. Bal tutan parmağını yalar. Bana **Hamlet**, sana **Son Band**.. Ne yapsın Saim Alpago?. Kabul etmese, «Bak efendim, diyecekler, Beckett'i verdik de, gene beğenmiyor»; kabul etse, altı yedi sahifelik bir oyunla Oda Tiyatrosu'na beş ay hapsedilecek... Aşağı tükürse sakalı, yukarı tükürse bıyığı. Neyse ki, hastalanmış da yakayı kurtarmış. Kimi zaman hastalığın bile nimet sayılması gerekiyor.

Şu Oda Tiyatrosu üzerinde ayrıca durmak gerekiyor. Oda Tiyatrosu bir «deneme sahnesi»dir. Genç oyun yazarlarının eserleri, yeni yetişmekte olan genç oyuncular ve birtakım «öncü oyunlar» orada de-

nenecek. Güzel bir düşünce. Ama, mesleğinin doruğuna erişmiş sanatçılar için deneme bahis konusu olamayacağına göre, onların Oda Tiyatrosu'na verilmesi demek, o sahnenin ereğinden (gayesinden) uzaklaştırılıp sürgün yeri haline getirilmesi anlamını taşır.

Genel Müdür, sanat rakiplerini topal eşeğe bindirip kendisi İngiliz

atına atladıktan sonra, «Hadi yarışalım» diyor. Ama yarışı gene de başbaşa bitiriyorlar.

Öyle anlaşılıyor ki, tiyatronun başına dışardan birinin, oyuncu olmıyan bir düşünce ve sanat adamının getirilmesi gerekiyor. Bu işten anlıyan ağırbaşlı birkaç kişinin adı geliyor aklıma. Sorarlarsa söylerim...

âğıt

Sanki bir çocuk gibi ut çalarım her sabah
(Ve ne zaman ağlasam çocukluk sevdasıyla)
Ceviz sandık içinde sarı yeşil bir külâh
Yalnızlık mızrağımı atarım belki suya

Yedi yaşın sümüklü bir okul çocuğuydum
(Anlatmak istediğim babamın yalnızlığı)
Geçerken maviliği arkasından yaşadım
Bitsin artık bu oyun ne çocuktum bilmem ki

Yeni şeyler aradım uzayan sakalımdan
Baştan başa yalnızlık orta çağdan bir dünya
Papatlar açarmış içinde kitapların
Ellerimi uzattım sıra gelince aşka

Severken unuturum en güzel akşamları
Kaçarken yalnızlığım avcıların elinden
(Hoşuma giden ölüm yine kime aşık)
Bakardım arkasından maviliği geçerken

(Nasıl söylerim şimdi) bir ben kaldım ortada
Ucuz aşk romanları (utanırım yazarken)
Çıplak kadın resmine açık saçık şarkıya
Bayılırdım doğrusu (ya duvarda ki ilân)

Geri dönmek istedim verdiğim bütün sözden
Benim olur sanmıştım denizin saltanatı
Bahçesine oturdum yalnızlığın ve aşkın
Bekledim gelişini (küçük bir adam gibi)

Şarap dolu bardaklar (bildiğim gibi değil)
(Ve beyaz bir kadının bilir misin meleğim)
Senin için bu âğıt anlattığım bu masal
Gözlerimde yalnızlık en güzel çocukluğum

Hasan değilim şimdi sıcak güneş altından
Bıktım artık doğrusu (güzelliğin eskir mi)
Senin için düzgün yarım kalmış bir aşkın
Arkasından ağladım düşündüm o körfezi

Nurer UĞURLU

Türkiye, Paris, Kıbrıs ve Atina temsillerinde büyük başarı sağlayan sanatçı Cüneyt Gökçer Kral Oidipus rolünde.

Seksen Beşe Doğru

lerine karşı gelmek veya verilen emirleri dinlememek... gibi bozguncu hareketler yapamaz.» Netekim, Güllü Agop sözleşmesinin buna paralel 1 inci maddesi de şöyledir :

... Efendi, gerek Güllü Efendiye ve gerek taraf-ı mümâileyhten (onun tarafından) tahsis olunan manzara memuruna her veçhile mütâbaat edip (tabi olup, uyup) kendisine ait olan vezâifin (vazifelerin) icrasında kusur etmeyecektir.

Sanatçıların tiyatroya alınış ve çıkarılışlarında tutulan yol da incelenmeğe değer.Devlet Tiyatrosu Kurulu şu Hakkında Kanun'da, sanatçıların tiyatroya alınışları belli bir usule bağlanmış :

Devlet tiyatrosu sanatkârları ile mutahassis hizmetlileri, yönetim kurulu kararı üzerine Genel Müdürlere aralarında yapılacak bir yıl süreli sözleşmelerle hizmete devamları da aynı usule tâbidir (madde 5). Genel Müdürlere sanatkârlar arasında yapılacak sözleşmeler yönetim kurulu üyelerinden iki zatın huzurunda imzalanır. Sözleşmeye o suretle serh verilir (madde 9).

Kanunda, sanatçıların tiyatroya nasıl alınacaklarının bildirilmesine karşılık, sözleşmenin nasıl «fesh edileceği» belirtilmemiş. İşte, kanundaki bu boşluktan, oyuncu aleyhine olarak, sözleşmede en kötü şekilde yararlanılmış. 82 nci maddede şöyle deniyor :

Bu sözleşme hükümlerinden herhangi birine aykırı hareket eden sanatkâr veya mutahassis hizmetlinin sözleşmesi, herhangi bir ihbar yapılmadan, Genel Müdürlükçe re'sen feshedilir.

Özel iş yerlerinde çalışan işçiler bile, on beş gün önceden haber verilmeden, işinden çıkarılamazken, Devlet Tiyatrosu sanatçısı, «herhangi bir ihbar yapılmadan» kolundan tutulup atılabiliyor. Oysa, bir memurun işine son verilmesi, ancak, tayinindeki usule göre olabilir. Bu, en ilkel bir hukuk kuralıdır. Sanatçının «hizmete alınması» nasıl «yönetim kurulu kararı» ile oluyor, hizmetten çıkarılmasında da aynı usulün uygulanması gerekirdi.

Genel Müdürlük, «herhangi bir ihbar yapılmadan» çıkarma yetkisine karşılık, işinden kendisi ayrılmak isteyen sanatçı için, 8 inci maddede şöyle deniyor :

Tevfik Fikret'in Doksan Beşe Doğru şiirini bilirsiniz. Fikret, Meşrutiyet devrinde İttihat ve Terakki Fırkası'nın Meclisi Mebusan'ı kapamasını, 1895 yılında aynı işi yapan Abdülhamit'in davranışına benzetmişti. Siyasetle hiç ilgisi olmıyan sadece tiyatrodan söz açan bu yazıya niçin **Seksen Beşe Doğru** adını verdim? 1285 (1869) sıralarında Osmanlı Tiyatrosu'nu kuran Güllü Agop'un oyuncuları yaptığı sözleşme örneği geçti elime. Devlet Tiyatromuzun sözleşmesini bununla karşılaştırıncaya, aralarındaki ruh, hattâ kimi yerlerde söz benzerliğine şaşıtm. İşte o yüzden, bugünkü tutuma, **Seksen Beşe Doğru** demeyi uygun buldum.

Devlet Tiyatrosu'nun 1949 yılında düzenlendiğini sandığım ve o günden beri niçin değiştirilmediğine bir türlü akıl erdiremediğim sözleşmesi ile Güllü Agop sözleşmesi arasındaki benzerlikleri açıklamamın, tiyatro mevsiminin başladığı şu günlerde ilgi çekici ve yararlı olacağını sanıyorum.

Rol dağıtımı işinde, Güllü Agop sözleşmesinin 5 nci maddesi şöyle :

... Efendi, gece gündüz türkçe ve ermenice icra olunacak lûbiyatlar da (oyunlarda) kendisine tevcih olacak (verilecek) rolleri, yani vazifeleri bilâ-mümânaat (karşı koymaksızın) icra etmeğe mecburdur.

Devlet Tiyatrosu sözleşmesinin 20 nci maddesi de şöyle :

Sanatkârlar kendilerine verilecek her nevi küçük veya büyük rol-

leri, partileri ve vazifeleri kabul ve ifa etmeğe mecburdurlar.

Görülüyor ki, her iki sözleşmede de, oyuncuya, hiç değilse yılda bir kez olsun, sevdiği bir rolü seçmek şöyle dursun- istemek, sevmediğini de istememek hakkı tanınmıyor. Sanatçılar, «verilecek her nevi küçük veya büyük rolleri ve vazifeleri kabul ve ifa etmeğe mecbur» oldukları için de, çoğu zaman en azdan iki, kimi zaman da üç, hattâ dört «rolü ve vazifeyi» birden «ifa etmeğe mecbur» kalıyorlar. Gerçi, maddenin sonunda şöyle bir fıkra var:

İmkânlarının haricinde gördüğü takdirde, Genel Müdüre ancak yazı ile müracaat ederek itirazlarını bildirir. Bununla beraber sanatkâr Genel Müdürün kararına kadar çalışmalara devam mecburdur.

Görüyorsunuz ya, sanatçı hep «mecbur», Genel Müdüre hiçbir şeyle bağlı değil. Oysa, itirazlara belli bir süre içinde cevap verilmesi, verilmediği takdirde, sanatçıya, o vazifeyi bırakma hakkının tanınması; itirazı reddedildiği zaman da, daha yüksek bir «mercise»-meselâ, Yönetim Kuruluna başvurma imkânının sağlanması gerekirdi.

Diyelim, sanatçı, verilen vazifeyi «imkânlarının haricinde» görerek itirazını «yazı ile» bildirdi. Genel Müdür eğer cevap vermezse, ya da olumsuz cevap verirse ne olacak? Hiç! Sanatçı ister istemez çalışacak. Genel Müdür haksız da olsa, sanatçı, verilen emre körü körüne uymak zorunda. Çünkü, 4 üncü madde gereğince, âmir-

Kendi arzusu ile çekilme talebinde bulunan sanatkar ve mutahassis hizmetli, 3 ay önceden yazılı olarak müracaat etmek suretiyle sözleşmesinin feshini talep edebilir. Bu üç ay zarfında verilecek bilcümle vazifeleri ifaya mecburdur... Sözleşmesi henüz idare tarafından fesh edilmemiş halde bu üç aylık müddetin hitamını beklemeden işini terkedenlere bu yüzden idarenin uğrayacağı zarar tazmin ettirilir.

«İdarenin uğrayacağı zarar» düşünülebildiğine göre, «ihbar yapılmadan» çıkarılan sanatçının uğrayacağı «maddi ve manevi zarar»ın düşünülmemesi, sözleşmenin nasıl bir arka niyetle hazırlandığını gösterir. Bir de şu var: Genel Müdüre sözleşmeyi «re'sen feshetme» yetkisi vermek demek, ona, Yönetim Kurulu üstünde güc tanımak demektir.

Sözleşmenin «re'sen feshedilme» sebebi, maddenin içinde şöyle özetlenmiş :

Bu sözleşme hükümlerinden herhangi birine aykırı hareket eden...

Prova zamanında sahne ve salonunda sakız çiğnemekten, prova ve oyun dışında herhangi bir sebeple sahneye girme yasağına kadar her şey sözleşme hükümleri arasında olduğuna göre, Genel Müdüre tanınan yetkinin genişliği daha da belli oluyor. Bu kadarını Güllü Agop bile düşünememiş. Yazıma **Seksen Beşe Doğru** adını vermekle, Agop Efendiye haksızlık etmiş olduğumu seziyorum. Bu konuda, Güllü Agop sözleşmesinin 9 uncu maddesi şöyle :

... Efendi, işbu kontratoya merbut (bağlı) olan tiyatroyun dahiliye nizamnamesine dahi tebaiyyet etmeğe (uyumağa) borçlu olduğundan eğer kendi zimmet ve vazifesinde bir kusurda bulunarak Güllü Efendinin zarar ve ziyanını mucip olur ise vâki olan zarar ve ziyanı tazmin etmeğe borçludur. Eğer vuku bulan tekâsül ve tenâkus (aldırmazlık ve eksik iş görme) devam ederse Güllü Efendinin işbu kontratoyu fesh etmeğe mezuniyeti olacaktır.

Görülüyor ki, Güllü Efendi, oyuncunun kusurundan doğan bir zarar varsa, ilkin onu tazmin ettirmekle yetiniyor; aynı hal devam ederse, yani tekrarlanırsa, ancak o zaman, sözleşmeyi «fesh etmeği» düşünebiliyor.

Tarik DURSUN K.

Tüüüh Nasıl da Eskiyorlar

Şairlerle anladım bunu. Anladım da içim cız etti. Oysa o şiirlerin şairleri bir dergide yayımlandı mı, günlerle sözü edilirdi, nasıl mısra düşürdüğü - iyi mi kötü mü tartışıldı. Belleklere geçirilirdi. Topluluklarda okunurdu. Bir Cahit Külebi vardı örneğin, uzun bir süredir sesi soluğu çıkmıyor. Belli birşey, şiirden geçmiş, yazmıyor artık. Şair kısmı öbür dallardaki sanatçılarla bir mi? Şair dediğin gırtlığına dek duygulu kişi. İki yağmur düşse penceresine, sabahın erinde kapısından tıtır tıtır üç adam geçse hemen duygulanacak, dünyası değişecek. Hani o «Sen Türkiye gibi aydınlık ve güzelsin» sözleri, hani o «Kamyonlar kavun taşır ve ben boyuna onu düşünürdüm» le başlayan içimizi pır pır ettiren şiirleri? Hiç biri yok artık. Sanatçı yazdığı, çizdiği sürece sanatçıdır, diyen Frenk ustasının yerden göğe hakkı var Kaleme boş verdin mi, hep susup kaldın mı, yaş şairin işi.

Geçen gün oturdum da kitaphımdaki şiir kitaplarını yeniden gözden geçirdim. Aralarında sevdiğim de vardı sevmediklerim de. Hırpalanmış, örselenmişleri belli ki sevdiğimim. Açıp okudum. Yeri geldi mi de ben şunu, şunu, şunu severim, diyorum. Onları ayırdım, üstüste dizeledim. Cahit Külebi geldi elime. Kitabının adı «Rüzgâr». 1954 yılında yayımlandığına göre üzerinden topu topu bir yedi yıl geçmiş. Uzun mu? Külebi'ye gelenecek ne eskimşleri, ne yillanmışları var! Böyle dedim çekildim köşeme, açtım kitabımı. Bir de cigara yaktım. Başlamadan önce kitabı şöyle bir karıştırdım: kırmızı kalemle işaretlemişim bazı şiirleri. Demek beyenmişim onları, sevmişim.

Tiyatroyu ayakta tutan ne müdür, ne de yönetim kuruludur. Tiyatronun yaşaması, her şeyden önce, sanatçının omuzlarına yüklenir. Ötekilerin varlık sebebi, ancak oyununun varlığına; beslenmeleri de yalnız oyuncunun çalışmasına bağlıdır. Oyuncusuz tiyatro olamayacağına göre, oyuncuların da, en az yöneticilerinkine eşit haklara sahip olmaları gerekir. Bu gerçek, bundan seksen yedi yıl önce, tâ 1874 te anlaşılmalı; **Ceride-i Havadis** gazetesindeki eleştirmelere karşı Güllü Agop, aynı gazetenin 2565 inci sayısında yayınlattığı yazıda:

Böyle hakkaniyetsiz hükümler ve gerek oyuncu güruhunu şımartmak bizi âciz bırakmak demektir.

deyince, gazete şu cevabı vermişti :

Senin direktörlüğün, tahkir ettiğin oyuncu güruhu sayesinde. Onlar olmasa senin direktörlüğün nerede kalır? Lâkin sen olmayacak olsan kendilerine direktör bulurlar.

Bu tartışmaya, o devrin ünlü mizah ve oyun yazarı Teodor Kasap da karışarak, çıkardığı **Hayal** gazetesinin 28 Ağustos 1290 (9 Eylül 1874) günlü 97 nci sayısında şöyle demişti :

Kitabın ilk şiiri «Rüzgâr» adını taşıyordu. Doğrusunu isterseniz pek tadına eremedim. Külebi, bir rüzgârdan, ordan oraya giden, dolayan, kendi başına buyruk bir rüzgârdan söz ediyordu. Pek şiirlik yanı da yoktu. Geçtim.

İkinci şiir «Cebeci Köprüsü». Anısdım onu anısdım: «Cebeci köprüsünün korkulukları - Kara boyalı, - Daha böyle köprülerden geçersin çok! - Cahit Külebi». Tartışmasız güzel şiirdi. Kordonboyunda, akşam karanlığı çöktüğünde denize karşı hep bu mısraları okurduk: «Daha böyle köprülerden geçersin çok - Cahit Külebi». Şiirin bütün güzelliği yalnız o iki mısradaymış. Belki dört. Ama şimdilerde o dört mısra bile kişiye yapmacıklı, yavansı geliyor. Üçüncü şiiri, «Günler bana bir hikâye anlattı»yı okumadan geçtim. Zaten başlangıçta da atlamışım onu.

«Şimdi» şiiri bana İlhan Berk'in «Hikâye»sini ansıttı.

Her şey yerini alıyordu sırası geldikçe
İlhan Berk bütün bunları görüyordu.

(İlhan Berk)

Şimdi dünyada
Bu şiiri yazan
Hepsini görmektedir.

(Cahit Külebi)

Kitaba daha bir eğildim sonra. Ses etmeden, yeni tanıyormuşum, yeni karşıma çıkmışmış gibi ilgimi yitirmeden okudum. Yine ses etmeden yavaşça kapadım kitabı.

Uzun uzun düşündüm. Bu kitapta yer alan şiirler - söyledimdi az önce de ilk yayınladığı yıllarda okuyana yürek kalkınlığı vermiş şiirlerdi, üzerinde konuşulmuş, tartışılmış, belleklere aktarılmış şiirlerdi bunlar. Şu günkü yoksulluklarına, boynu büküklüklerine bakındı siz! Eski canlılıkları yitmiş gitmiş, ölü şiirler olmuşlar.

Tümü de kolay şiirler onlar. Şairane değil ama, yine bir şairane yanları var. Düşüncesiz şiirler. Okuyana kolay geliyor, düşündürmüyor. Tembel işi yani. Okuyup okuyup geçeceksin. Kolay şiir, tembel okura etse etse bir anlığına etki eder. O bir anlığına etki de su üstüne yazılmış yazıyı andırır, durmaz akar.

Burada Külebi'yi kınamıyorum, suçlamıyorum hiç. Yalnız o değil kolayına şiir söylemiş olan! Onunla şiire girmişlerin tümü, salt bu kolay olmaları yüzünden ağır ağır eskiyorlar, hem de geriye kalmamacasına, bitmecesine. Uzaktan değil, bir on yıl öncesinden adını iyi şaire, usta şaire çıkarmışlardan günümüzde kimler ayakta kaldı? İlhan Berk, bir Metin Eloğlu, bir Turgut Uyar, bir Behçet Necatigil şiirlerini götürüyorlar şimdilik. On yıl mı dedim? Çok demişim, beş yıl öncesi şiirimizde dört şair mi vardı?

Lâkin Agop, aktörleri yalnız tahkir etmeyip esaretin padişah iradesiyle büsbütün yasak edildiği ve kaldırıldığı bir adalef devrinde tiyatroya oynatmak ruhsatının kendi tekelinde bulunmasına dayanarak, biçarelere esirden beter muamele etmekte olduğunu, bu kez elde ettiği sözleşme göstermeğe yeter olduğundan, suretini aşağıda madde madde yayınlıyoruz.

Böylece, yukarda adını ettiğimiz sözleşmeyi yayınladıktan sonra, yazısını şöyle yürütüyor :

Şimdi bu konfurato hükümlerinde Agop oyuncular hakkında her is-

tediğini yapmakta ve her arzusunun icra etmekte kendisi büsbütün serbest olup hiçbir bağ ve şart ile bağlı olmuyarak istediğini yaptığı halde...

Ve şöyle bitiriyor :

Eğer, «Oyuncular böyle bir mukaveleyi kabul etmesinler; Agop zorla imza ettirmiyor a!» denilecek olursa, biçarelerin başka bir sanatları olmadığı gibi, bir ticarete girişmeğe dahi akçeleri olmadığı ve tiyatroculuk da Agop'un tekelinde bulunduğu cihetle, ister istemez kabule mecbur oluyorlar. Bu da, hükümetin özenle gözününe alacağı bir meseledir. Zira, bir adamın menfaatle-

rine yetmiş seksen kişiyi esir etmek hiçbir vakit ve zamanda uygun görülmez.

Teodor Kasap Efendi «hiçbir vakit ve zamanda uygun görülmez» diyorsa da, Güllü Agop'un sözleşmesindekilerden daha ağır şartlar, Osmanlı Tiyatrosu'nun kuruluşundan 92, Teodor Kasap'ın yazısından 87 yıl yıl sonra, zamanımızda uygulanıp duruyor. Bu bakımdan, Teodor Kasap'ın bunca yıl önce, hem de özel bir tiyatro için savunduğu meseleyi, oyuncu haklarının hükümetçe korunması meselesini - o günden bu yana ne yazık ki hâlâ olumlu bir sonuca bağlanamayan bu meseleyi - bugün yeniden ele almak gerekiyor.

Yürürlükte bulunan Memurın Kanunu, İş Kanunu, İnsan Hakları Beyanamesi v.b. gibi «hukuk mevzuatı» ve yurdumuzdaki demokrasi akımı gözününde bulundurularak, icilerle oyuncular arasındaki haklar ve demokratik temeller üzerinde yeniden düzenlenmesi; kanun ve tüzüklerde ne sanatçılar ne de yöneticiler aleyhinde açık kapı bırakılmaması; ayrıca, eser seçimi, repertuvar hazırlanması gibi işlerin belli bir düzene bağlanması, tiyatromuzun geleceği bakımından önem kazanmış bulunmaktadır.

Bütün bu meseleleri, Millî Eğitim Bakanlığının yeni baştan ve titizlikle ele almasının yararlı olacağı kanısındayız.

dost dergisini

seviyorsanız

ABONE

OLUNUZ

ABONE

BULUNUZ

AHMET CEMİL

Ahmet Cemil'i, çeşitli yanlarıyla, kendi zamanının ve kuşağının tam bir örneği olarak tanımlayanlar bir yere kadar yanılmamışlardır. Tanzimat sonrası imparatorluğun nirengi tarihleri 1861, 1876, 1908 dir. İlki; gazetelerin, dergilerin, yeni alınmış türlerin etkili sesleriyle edebiyatımızda «siyasi ve içtimai fikirler devri» nin başlangıcı; ikincisi ilk meşrutiyet denemesi; üçüncüsü «Hürriyetin İlanı» dır. 1861 le 1876 arasında Abdülâziz padişahlığının Bâbîâli yetkisiyle sınırlandığı yarım hürlikler içinde edebiyat hep politikayla, imparatorluğun iç ve dış sorunlarıyla uğraşır.

«Bireysel ve estetik düşünceler yabancı ama toplumsal faydayı önde tutan ve edebiyatın seçmiş olduğu anlatım aracı, kendisine en uygun gelen gazete, tiyatro, roman, yaygın bir kelimeyle düz yazıdır. Nazma pek az vakit bulunur; bulunduğu zaman da anlatılmak istenen şey, düz yazıyla anlatılmak istenilen şeylerin aynıdır. Divan edebiyatında her çağda asıl biçim olarak kalan şiir, nasıl inşâ denilen düz yazıya kendi anlayış ve üslubunu egemen kılar, Tanzimattan sonra öne geçen düz yazı da aynı şekilde şiir üzerinde etkili olur.» (Prof. Mehmet Kaplan - Tevfik Fikret ve Şiiri,2)

Bu günlerin asıl sesi Namık Kemal'dedir. «Yüksel ki yerin bu yer değildir; —Dünyaya geliş hüner değildir.—... Yüksel ki bunun da fevki vardır; —İnsanlığın ayrı zevki vardır.» mısralarında ve bütün eserlerinde yeni bir insan anlayışının sınırlarını çizer. Eski çağın, güçsüz, boyuna ölümlülüğü düşünen, feleğe kul, kadere razı, âhret düşüncesinde boynu eğik kişisi yerine irade ve iktidar sahibi mücadeleci bir insan koyar. Hem tabiatla, hem toplumla çekişen bu yeni tipin çeşitli örneklerini verir. Elbette bu anlayışın kendine uygun bir de şair tipi olacaktır: «Kendi vücudunu lâ-yikiyle idareye muktedir değilken kürre-i zemini zayıf kollarıyla sürükliye sürükliye başka bir nokta-i feyve, başka bir merkez-i kemale götürmeye çalışan» (Cezmi) bir kahraman, görev sahibi bir insandır.

İkinci Tanzimat kuşağı —A. Hâmit, Recai zade... —toplumsal faydasından, çok, sanatın bireysel acıları ve tutkuları konu edinmesi gerektiğine inanma eğilimindedirler. Namık Kemal, «Bâis-i şevkâ bize hüzn-i umumidir Kemal, —Kendi derdi gönlümün billâhi gelmez yâdîma» derken bunlar hep kendi acılarını dillendirme dileğindedirler.

Bazı edebiyat tarihçileri, bu aşamadan sonra dikkatimizi, 1876—1896 arasında elliden fazla dergide yazıp çizen bir ara kuşağın çalışmaları üzerine çekmektedirler. (a. g. e. 9—13) Abdülhamit yönetiminin ilk dö-

nemine rastlıyan bu yirmi yılda kişisel duyarlık ve duygululuk akımını kuvvetlendiren «mariz» bir gençlik yetişmiştir. Onların şairi; «soluk çehreli, ağlamaklı, mezarlıkları dolayıp dökülen yapraklar üzerine şiir söyleyen, doğuştan bahtsız garip bir yaratık» tır. Ne kahraman, ne düşünür. Artık ne Hürriyet Kasidesi, ne Makber yazılır. Veremliler, hasta çocuklar, gönül sızıları, güz yelleri... «Her gezdikleri yerde, her gördükleri şeyi şiire vesile sayarlar. Köprüden geçerken bacalardan çıkan dumanlar için teşbihler yapmak; Beyoğluna çıkarken tesadüf ettikleri kürklü bir başlık giymiş mini mini sarı bir Alman kızı için manzume söylemeğe girişmek» (Mai ve Siyah, 51); sonra vitrinde görülen bir şiir kitabının adıyla titremek: L'âme nue-Ruh-ı üryan» «Of! Ne yeis ile dolu bir şiir-» Yıllar sonra başka türlü acılarla bu kuşağın karamsarlığını paylaşacak olan Ahmet Haşim, yeni yetişenlerle arasındaki ayrımı gösterecek: «Melâli anlamıyan nesle âşina değiliz.» (O Belde)

Birinci Meşrutiyet denemesine kadar Osmanlı aydınlarında henüz harcanmamış kozların büyük umutları vardır. Güvenilen kahramanlar, beklenen mucizeler, bel bağlanan inançlar vardır. Bir hürriyet ve vatan şairi: Namık Kemal; Gizli bir ihtilâl derneği: Genç Osmanlılar; İyi bir padişah adayı: Murat Efendi; Kuvvetli bir devlet adamı: Mithat Paşa; özlünen bir yönetici: Meşrutiyet. Oysa bütün bu umutların yıpranması için üç ay yeter. Hasta Sultan Murat tahttan indirilir; Mithat Paşa suçlanır; Namık Kemal sürgün, Meclis-i Mebusan dağıtılmıştır. Kanun-ı esasi sözde kalır; aydınlar çözümlürler ve tek tek yenilirler. Devamlı savaşlar, kayıplar vardır; ama direnmek için güç kalmamıştır. Curnal korkusu herkesi curnalcı yapar. Artık Bâbîâli de yok, sadece Yıldız vardır.

«Servet-i Fünun kuşağı böyle bir toplum, böyle bir ortam içinde yetişir. Bu durumun bütün millette doğduğu hastalık, hayattan bezginlik ve karamsarlık şüphesiz onların ruhunda da aynı etkiyi duyuracaktır. Toplumsal sorunların rahatça konuşulmayışı, bu konuda kendini göstermek isteyen iradelerin susturulduğu herkeste bir nemelâzımcılık duygusu doğurmuştur. Herkes kendi derdine, kendi keyfine düşmüş, toplumu bilince tamamen yok olmuştur. İşleri söz söylemek olan edebiyatçılar başka konular aramağa başlamışlardır. Bireysel acılar ve bireysel mutluluklar, faydalıdan çok eğlendirici ve oyalayıcı şeyler, bilinci yakın gerçeklerden uzaklara götüren seyahat ve macera arzuları, ya da suya sabuna dokunmayan bir modernizm. Namık Kemaller zamanında kamu oyunun usta bir aynası olan

gazetecilik, bu devrede amacını kaybeden bir organ haline gelir. Toplumsal sorunların yerini çevrili veya yerli romanlar, şiirler, hikâyeler, ya da Hazret-i Şehinşahinin selâmlık resmî haberleri alır. Bu yıllarda, halkla hergün teması gerekli olmıyan, toplumsal hayata tamamen ilgisiz dergicilik çalışmaları büyük bir gelişme gösterir.» (a. g. e. 17 - 18)

Ahmet Cemil, işte bu çağın çocuğudur. «Mai ve Siyah» a yirmi iki yaşında girer. Uşaklıgil başlangıçta Ahmet Cemil'i sevgiyle ele alır. «Herkesçe bir başka fitrata mâlik olmak üzere tanınan, söze başlarken herkesin bir hürmet hissiyle sükût ettiği genç şair» (27) olarak tanıtır. Çünkü Ahmet Cemil, Halit Ziya'nın kendi gençliğidir. Yazarın, ondan nerede ayrıldığını ilerde göreceğiz.

«Yemeklerden sonra her akşam babası yazısını yazar, düsturları karıştırır, anası dikişle uğraşır, kızkardeşi örgüyle oyalanırken derslerine çalıştığı yıllar» (43), Ahmet Cemil'in en mutlu dönemidir. Süleymaniye'de beş odalı bir evcikleri vardır. (42) Mai ve Siyah'ın pek çok sayfasında ondan «minimini ev» diye söz açılacaktır. Babanın en büyük ıstırabı karısının elmaslarını rehine koyma düşüncesidir; bu tehlikeden kendi saatiyle enfiyeliği karşılığında borç alarak kurtulur. Halit Ziya, dallı budaklı bir zengin eşraf soyundandır; düşünebildiği korkulu geçim sıkıntısı örnekleri bunlardır. Mülkiyenin son sınıfında babasını kaybeden Ahmet Cemil, çeviriler yaparak, gazetede çalışarak, özel dersler vererek para kazanır. Halit Ziya bu sayfalarda trajik bir anlatımla onu bir hayat kahramanı gibi göstermek eğilimindedir. (Burada Halide Edip Adıvar'ın çizdiği iki portreyi hatırlıyorum: Eskimesin diye takunyalarını kuşağında taşıyan küçük gazete satıcısı Rüstem; on üç yaşında ortaklık yaparak bir çift dombay edinen, onlar ölünce «çalışır, gene alırım» diyen Himmet Çocuk.)

Raslantıyla girdiği basın hayatında Ahmet Cemil gizlediği geleceği görür. Evine ilk para götürdüğü gün, başını annesinin dizine koyarak, bir matbaa sahibi, bir gazete başyazarı olmanın düşlerine dalar. Bürosunu nerede açacağını, nasıl bir araba satınacağını, hattâ ne zaman gözlük kullanacağını düşünmeğe başlar (73). Çünkü Halit Ziya da on sekiz yaşında dergi sahibi olmuş, yirmi yaşında gazete çıkarmıştır. Birçok kişinin, Ahmet Cemil'i, imkânsız hayaller ardında koşarken asıl gerçekle karşılaşmanın kırılışına uğramış dengesiz bir kişi saymaları büsbütün doğru değildir. Ahmet Cemil'in düşleri, —kendi gününün koşullarına göre— kendi gücünün sınırları içindedir. Eğer bunları gerçekten istemiş olsaydı amacına ulaşırdı; aslında ulaşmasına hemen hemen bir engel de kalmamıştır. Ama o, gerçekten ne istediğini tam bilmez. «Şöhret bulmak, edip olmak, herkesçe tanınmak, bugün o kadar acılıklarına göğüs germek için hayatını zehirlediği bu edebiyat âleminin bir gün yüksek zirvelerine çıkmak ve ismini o kadar yükseltmek ki...» (40). Bu gerçek bir sanat çilesi midir, ün sarhoşluğu mu? İşte Ahmet Cemil'in dengelessnessi buradadır.

Ne zenginliği, ne sanatı feda edebilir. Hem gazete sahibi ve başyazarı, hem yüce bir şair olmayı kurar; hem Hariciyeciyi olmaya imrenir hem hiç uğraşmaz; hem anasının küpesiyle yüzüğünü rehine koymayı büyük

felâket sayar, hem dost dediği kişilerden birkaç kuruş ödünç almayı; (239). Hem, «kardeşimi öldüren adamı adalet pençesine teslim etmek benim en evvel düşümlenecek vazifem değil mi» (247) der, hem bir tokatla işin içinden sıyrılır, hoşnut olur (268). Bunlar bulanık bir kişiliğin karışık davranışlarıdır. O, kendisini, yapacaklarını düşünerek değerlendirir; başkaları, onu, yaptıklarına bakarak ölçerler. Aşk da böyledir. Düşlerine hangi sevgiliyi yerleştireceğini bilemez; sevmeyi değil sevlmeyi arar. Aşk hiç konu yapmamış, «Tesdaüf şiirlerinde şöyle bir dokunup geçmiş Tefvik Fikret gibi, «Niçin o çehreyi görmekle titredim birden, —O didelerde niçin gizli bir nigâh aradım?— Değil garâm-ı hevesperverâne mutadım, —Bu didelerde fakat bir nigâh-ı aşk aradım.» der gibidir. Raci'nin —Vehbi Bey'le birlikte romanın en canlı tiplerinden biri olan o içkici gazetecinin — tutkularını hiç anlamaz. Kendisini, Lâmia'nın seçmesini bekler.

Ahmet Cemil'in okuma ve yetişmesi de hatalıdır. Tarih, felsefe bilmez, fikir eserlerini hiç aramamıştır. Hep şiir peşinde koşar (49-50) «Onda şiir ile uzun iş-tigal, mariz bir hassasiyet husule getirmiştir» (56). Her iş gününün sonunda, «hayatta mukadder tek dinlenecek yeri olan yatağa girerken, kendi kendisine «uyu, zavallı çocuk» der (84). Üç dört küçük şiirden başka bir şey yayınlamamıştır; «koca bir cilt dolusu yenilik(?) (100) yaratmayı kurar. «O, yeniliklere çıldıracaktı. Hele vezin için kimbilir ne kadar tezyiflere uğruyacağım» diye başlayınca, onun ağızından Halit Ziya, Servet-i Fünun zevkinin biçim değişikliklerinin, beş sayfalık savunmasına başlamak için fırsat kazanmış olur. (110—104)

Ahmet Cemil, büyük şehir macerasına dalmamış —ne kadın, ne içki—, alaturka bir «İstanbul» çocuğu-

şaka şuka

Artık ağızım da bir dadı istiyor yaşamayı sıvıtan
öğrenmeli vay bir şak bir şuka
öperim suladığım çirkin yerlerinden

vınılamasından anladığım o benim kardeşlerimdir.
neden sevsinler dudağımın beklemiş yerini
o benim kardeşlerimdir

tünermiş deliklerde ah benim harmanlanmış
yanım

şaka şuka bir oğlum varmış
şak şuk dadılık edermiş tüneyen yerlerine
kardeşlerinin

onlar benim sapanlarımdır armutlarımı olduran

Nihat ZİYALAN

dur. Köprünün ötesinde, tatmadığı, tiksindiğini sandığı bir yığın zevk vardır. İçmeyi bilmez. Tek Tepebaşı gecesinden sonra kitapta yalnız Raci'nin devam ettiği bir içkili gazinonun adı geçer. —Eniştesinin akşam kahvelerini gerçek bir felâketin habercisi gibi gören Ahmet Cemil orada da limonata ister. —Bu haliyle o, dergi düşlerine dalan genç pastahane edebiyatçıların ilk örneği sayılabilir. Çünkü müthiş bir gevezedir. Halit Ziya, canlı konuşmalar yaratamayan kendi acemiliğini, onun uzun söylevleriyle kapatmak ister. Ahmet Şevki Efendiyle Hüseyin Nazmî'nin karşılıksız monologlar dinlemeleri bu yüzdendir.

Öyleyse Ahmet Cemil'le neden ilgilenelim? Kabiliyetli fakat tembel, onurlu ama güçsüz, iyi yürekli ama mücadelesiz, bilgili ama aydın değil; bu pısrık, korkak, bencil, ufuksuz, bireyci hayâli âşıktan ne bekliyorum? Beş odalı «minimini» evinde bir anacağı ile kendini geçindirmekten korkan, bunca yıl kullandığı kalemine güvenemeyip diplomasının memurluğuna sığınan, ulaşılmamış ilk aşkın küskünlüğüyle savaş alanını, yaşama çevresini bırakıp giden bu karamsar kaçaktan ne umut edelim? Acaba Ahmet Cemil'de, o korkulu hastahane ziyaretinden bir şey kalacak mıdır: «Bütün ek-

meksiz kalmış aileler, satıla satıla nihayet son servet olan yorgan da gittikten sonra hastahane yatağına düşen hastalar, memleketinde kendisini bekliyen çocuklarını düşünerek can çekişen babalar, türlü emellere veda ederek burada ellerinden kaçmak istiyen hayatı salıvermemek için cenk eden gençler, bütün beşeriyetin iyileşmez yaraları bir an içinde aklına geldi... Bir el çelikten tırnaklarıyla kalbini sıkıyor, bir ses «bak! bir de bu hata, bu sefalet sahnesine bak!» diyordu. Artık hayatın felsefesinden ne kadar uzak olduğunu, kendisinin nasıl yanlış bir emelle hayatın fevkine çıkmak istiyerek bir hulyâ âlemi aradığını hissediyor, müstehzi bir ses gülererek: «Ah! Senin münevver hulyâların... Parlak semalarını» diyordu. (251—252) Acaba o güne değin kendi dışında hiçbir toplumsal sorun düşünmemiş olan bu çocuk şair, bundan sonra başka bir yöne gider mi?

Uşaklıgil, romanında, bütün olayları, kişileri, tabiatı hep Ahmet Cemil'in gözüyle anlattığına göre Mai ve Siyah, romantik bir tipin gerçekçi bir çizimidir diyebiliriz. Dilekleriyle gücünü iyi hesaplayamayan bir çeşit şehir Don Kişot'unun ilk hayatı. «Bir tebessüm» (28. Sayfada)

ÖMÜR
BOYUNCA
AYLIK
gelir
TÜRKİYE
VAKIFLAR
BANKASI

HERŞEYİ daha iyi TEMİZLER

batıdan gelenler

Çalışmalarını, Türkiye'den sonra Fransa'da da devam ettiren ressamlarımızdan yirmisinin eserleri, Güzel Sanatlar Akademisi'nin holünde 9-19 Ekim günleri arasında sergilendi. Bu sergide tabloları yer alan sanatçılar şunlar: Awni Arbaş, Erdal Alantar, Hakkı Anlı, Rasim Arsebük, Atillâ Bayraktar, Cihat Burak, Nejat Devrim, Tiraje Dikmen, Abidin Dino, Ferit Edgü, Aloş Germaner, Oktay Günday, Bayram Küçük, Omiros, Remzi Raşa İhsan Şurdum. Selim Turan, Adnan Vanınca, Eli Yağcıoğlu, Yaşar Yeniceci.

«Fransa'daki Türk Ressamları» adıyla sunulan bu sergide; Fikret Muallâ, Mübin, Adnan Çoker gibi sanatçıların bulunmamasının nedenlerini bilmiyoruz ama, yine de bir noksanlık seziliyor ister istemez. Katılanların içinde uzun yıllardır Fransa'da olanlar da var, şöyle bir iki yıllığına konuklayıp dönenler de; fakat eserleri topluca düşünürsek -kişisel özellikler hariç- hepsi belli bir ustalığı, seviyeyi aksettiren işler. Örneğin yeni Türk resminin öncülerinden bir Abidin Dino'nun, bir Selim Turan'ın, bir Awni Arbaş'ın yanibaşında, akademiye daha birkaç yıl önce bitirmiş bir İhsan Şurdum'u bir Bayram Küçük'ü, bir Ferit Edgü'yü hiç de yadırgamıyorsunuz. Gerçi bu uğraşda gençlik tüketenler öbürlerinin yanında daha bir «ağabey»ce duruyorlar ama, sonucu bütünleyip belirtirken eş hızadalar, yaşlılar...

Tabloların hemen hemen hepsi soyut; figür'ü andırır belirtiler bu gerçeği değiştiremiyor. -Eh, Fransa'da da köylü, öküz, Boğaziçi, Galata resmi yapacak değillerdi ya;

Gelgelelim, çoğundaki o kararsız, tedirgince düzen, kişiyi düşündürüyor; acaba, diyorsunuz, bu gördüklerimiz şu 20 sanatçının en son en seçkin ürünleri içinden mi derlendi? Yoksa, rica-minnet edinilenlerden mi? Örneğin, «Dictionnaire»lere girmiş bir Nejat'ın, Buffie Johnson'ları, H. Bertrand'ları pek andıran o tablosunun doğum tarihi ne? Awni Arbaş, o «paysage» ımsı resmi acaba Fransa'ya göç ettiği ilk yıllarda mı yaptı? Selim Turan'ın nonfigüratif'i hangi döneminden kalma? Bunları derken, eserlerin eski eski koktuğunu kastetmiyorum; fakat böylesine enteresan bir sergide, tanıtıcı, açıklayıcı bilgiler verilmesi de gerekmez miydi? Gençlerin durumu belli; onlar yeni bir âleme girmenin heyecanı, hamaratlığı içinde, yeni bilgilere görgülere dört elle sarılmışlar; kişiliklerinin şaşmaz yönünü bulabilmek için yırtıyorlar; etki altında kalmaları da olağan... Bir Aloş Germaner var; buradaki son sergisinden pek uzak-

laşmıyan; o da dekoratifçi tutkusu içinde Don Fink'den epey hisse kapmış; Sergiyi gezdiniz -ki değerdi. bilhassa Ferit Edgü'nün, İhsan Şurdum'un, Tiraje Dikmen'in, Yaşar Yeniceci'nin resimleriyle ilgilendiginizi sanıyorum; önceki çalışmalarını hiç hesaba katmadan, bugün vardıkları yerin sağlamlığı, tutarlılığı, bilinçli davranışları rahatça söylenebilir; Oktay Günday'daki, Eli Yağcıoğlu'ndaki «Paris sarhoşluğu» yok onlarda...

Hazır konuyu açmışken, bir de şuna dokunalım: Sık sık duyarız, kabiliyetli, az-çok ün sağlamış bir ressam için; «Ah, Paris'e bir gidebilseydi, dünya çapında bir sanatçı olurdu!» diye hayıflanırlar. Bu sözlerde doğruluk payı da var tabii... Ama, çağımızın imkânlarına bakıyorum da, çalışkan, işini ciddiye almış, namuslu bir sanatçı, yurdumuzun herhangi bir köşecğinde de pekâlâ gelişebilir, kalıcı eserlere eli yatar... Yazı sanatları gibi değil bu Plâstik sanatlar; diyelim Asma İmescit'teki bir tavanarası atölyede de Louvre'ü, özel sergileri, çağ ustası ressamların davranışlarını izleyip; resmin gidişatı hakkında gerekli bilgileri ediniyor, örnekleri inceleyebiliyorsunuz.

Nuri İyem gidemedi Paris'e; nesi eksik şu 20 ressamdan?

Ha, şunu da belirtmeden geçmiyeyim: Tabloların fiyatları gerçekten ucuzdu; örneğin A. Dino'nun, A. Ar. başkiler bile 1.000 T.L. civarında. Gerçi biz bu fiyata bir resim görsek sergilerde, azıcık ürke ürke bakarız ya; bunlar o biçim yerli malı değil; gümrüğü de var elbet...

Şiir

Tirnak diplerinden kopmuş rüzgârlara karşı durmak
Düşmeden kendi hiçliğine korkmadan üşümeden
Yalnız bulanık gerçeğine tutkun öyle insafsız
Cismin kesip attığı, o iğrenç düzlemde

Uykunun bölündüğü kıvançlara pek karartılı
Duygusuz azınlığı şüphelerin
Işığın tutulup ellerinden uzayı sarmak tüm kavramların
dışında

Tiksintiyle, çekilince geriye

Zihni HAZINEDAROĞLU

Benâl DEMİREL

SATURNALIA^(x)

Resim : Orhan PEKER

j

şıklar yansın. Işıklaaar. Sokaklar bir bir aydınlatılsın. Yıldızlar, yıldızlar, YILDIZLAR parlansın. Donansın tüm kent.

Donansın. Duvarlarla bahçeler, parklar, tarlalar ve çöp tenekelerine varıncaya dek herşey. Çiçekler getirilsin çevreden. Çiçekler ki mor, turuncu, mavi yeşil, kırmızı beyaz.. Çiçekler ki en güzel. Bir bir yollara serpilsin. O yıllar ki uzun, hem çok uuuuuun, hep donansın. Ve safralar kurulsun yolların iki yanını boyunca. Sofralarda renk renk örtüler, bir de bulunmaz, hiç bulunmaz yemekler... Hani şu ekşiler ,tathlar, yeşil taze yosundan yapılanlar ,solucanlılar, çiçek yapraklarından ezim ezim ezilenler, o uzak ülkelerden getirilenler... Tanrı yemekleri de olacak sofrada. Bunu unutmayın. Bu sonuncuları yüksek, parlak çanaklara konacak. Bozkır otlarının sütleri var ya hani işte onlar uzun cam kaplarda duracak. Eşek eti ve kara böcek ezmesi... yaprak suları ve diken paçaları... Bir de parlak sarı kedi ballarıyla, üzerlik otları. Balık etleri ile deniz hayvanlarının ölü gözleri... Lâle sapları ve diken damarları... Bundan başka birçokları, birçokları...

Büyük şenlik başlıyor. Tanrılar bile mutlu günlerinde mutlak böylesini görmemişlerdir. İşte tanrıların gözlerini görüyorum. Kocaman ve açık... Nah işte be bakıyorlar. Ve işte o gözler ki ne kadar şaşkın. Koca tanrıların zavallı gözlerinde bu kentin yüce şenliğine erişememe mutsuzluğu.

Haydi, haydi çabuk, Böcekler size diyorum. Siz sürüngenler iştmiyor musunuz? Büyük hayvanlar ve küçük hayvanlar ve alımlı kelebekler. Heeey örümcekler. Ne yapıyorsunuz orada? Siz bile siz bile. Haydi haydi kuşlar. Ya siz balıklar. Çabuk olun. Koşun. Hepiniz sağınıza solunuza bakmadan gelin. Kaptumbağalarla cırcır böceklerinin üstüne basmadan koşun gelin, e-

(X) Bir Roma Festivali.

Bu festivalde, eğlenilir, dans edilir, kötülükler, borçlar affedilir, hediyeler verilir.

Yunanlıların Dionysos festivallerinin etkisinde olup, Hristiyanların Christmas'ların başlangıcıdır.

mi? Geçtiğiniz tarlaların küçük çiçekleriyle, sivri dikenlerini de beraberinizde getirin. Siz balıklar denizlerin kokusunu unutmayın. Kelebeklerle parlak uzun yılanlar iyi dinleyin beni. Tanrılara gidin en güzel renkleri çalın. Zorla alın ellerinden. İsterlerse ağlasınlar. İsterlerse o tanrısal elbiselerini paramparça etsinler. İsterlerse ellerini kesip kanatsınlar. Ayaklarınıza atılsalar ellerinizi öpseler, size parlak taşlar bile verseler aldırmanın. Siz o dediğim tanrısal renkleri çalın. Çünkü şunu bilin ki o tanrılar yok mu... ah o tanrılar yıllar yılı en güzel renkleri hep kendilerine sakladılar. Onlar iyi bilirler insanları aldatmasını. Bundan dolayı hiç yüzlerine gözlerine bakmayın. Dediğimi yapın ve gelin.

Hayvanlar ,yolların gerisine dizilin sıra sıra. Filler arkaya geçsin. Küçük böcekler fillerin üstüne çık-sın.

Işıklar yarı yarıya sönsün. Çam ağaçlarının rüzgârlarından başka hiç bir ses çıkmasın.

İnsanlar. TANRI ÇOCUKLARI, çıkın artık evlerinizden. Şölenlik elbiselerinizi giymeği unutmayın. Hepiniz elinize bir mum alın. Ceplerinize küçük, güzel şeyler doldurun.

Koşun. Koşun. Donanmış sokaklar gelinceye dek koşun. Sokak başlarına geldiniz mi durun. Durduğunuzda yüce sesler işiteceksiniz. Bu sesler kadın tanrıların siz insan çocukları için söyledikleri şarkılardır. Parlayan çalgılardan ulu sesler çıkacak. Bu noktada şenlik başlayacak. Tüm bu güzel şarkılar şenliğin sonuna dek sürecek. Şenlik boyunca hep güleceksiniz. Hem öyle çok güleceksiniz ki. Gülmeyen şenlik dışı, kent dışı edilecek.

Susun, susun. Şenlik başlasın. Tanrı kadınlar bu diyeceklerim size. Tanrı kocalarımızın koynunda nasıl kıvraksanız insan çocuklarımızın karşısında da öyle olacaksınız.

Tanrı erkeklerinize nasıl güzel şarkılar söyledinizse insan çocuklarımızın gönlünü de öyle hoş tutacaksınız. Bunu böyle bilin. Unutmayın.

Geceydi. Karanlık. Ay çıkmıştı. Yusuvarlak. Denizden incecikten bir rüzgâr esiyordu. İnsan kardeşler koşa koşa geldiler. Çalgılar çalındı. Şenlik başladı. Birden ışıklar söndü.

Tanrı çocukları ceplerinden mumlarını çıkardılar. Çevredeki ağaçların dallarına diktiler. Sonra da kıvançla elele tutuştular. Öyle çoktular, öyle çoktular ki... Kimler yoktu ki! Hani şu beyaz derililerle, kara derililer. Uzun boylularla kısalar. O çekik gözlüler, o parlak, uzun siyah saçlılarla, ince sarı saçlılarla... Kat kat elbiseli-lerle, yırtık elbiseliler... O toprakları uzun güneş batımları boyunca sopsoguk olanlarla, ateş ateş yananeler... Herkes, herkes... Ve tümü üç büyük halka oldular. Tam ellerini sımsıkı tutmuşlardı ki büyük tanrı bunu gördü. Belli olmaz bu tanrının öfkesi hiç. Yüzünü yanmış diken gibi kapkara bir keşmekeşlikle kapladı. Çünkü o insanları elele tutuşsunlar diye yaratmamıştı ki. Eğer insanları bunun için yaratsaydı, al ipek kiliminin üstüne uzanıp ta, aşağıya bakıp ta seyredecek, gönlünü eğliyecek nesi kalırdı... Tanrının bu kara diken kızgınlığını yıldızlarla ağaçlardan birkaçı gördü ya oysa bile. Çünkü artık herkes elele tutmuştu. Başka zaman olsaydı korkarlardı.

Ve dans başladı. Orada olacaktınız da görecektiniz. Tanrıların bile ağızı açık kaldı. Ağızları açık kaldı da kartallar karanlık gecede otuz üçüncü ölümsüz dişlerini gördüler. Gördüler de gülmekten kırıldılar. Kıvançlı sesleri taaa şenlik kentine dek ulaştı. İnsan kardeşler ellerini nasıl sımsıkı tutmuşlardı, görecektiniz. Avuçları sımsıkı olmuştu ve parmaklar, birbirine karışmıştı. Kara saçlı biri küçük parmağını taaa öteki başta buldu. İlk dış halka, o en büyüğü dönmeğe başladı. Arkadan da ondan sonraki iki küçük... Hep birlikte şarkı söylüyorlardı. Yavaş yavaş şehrin ortasındaki göle doğru gittiler. Sığ gölü çepeçevre sardılar. Ayakları suya giriyordu. Ay gölde pırıl pırıldı. O karanlıkta o pırıl pırıl ay gölünde binlerce göz, binlerce çoğaldı. Göle bakıyorlardı, gölden bakıyorlardı. H-e-p b-a-k-ı-y-o-r-l-a-r-d-ı. Başlarının üstünde beyaz kuşlar uçuşuyordu. Kadınların saçları rüzgârdan sallanıyordu. Görmeliydiniz. İkinci halka daha hızlı dönüyordu. Kollarını yukarıya kaldırmışlardı. Ve o suların şırıltısı. Ve o çam rüzgârı... ve o tanrı çocuklarının a-y-a-k-s-e-s-l-e-r-i. Bir de o TANRIÇALARIN ÇALGILARI. Görecektiniz bilâh. Görecektiniz. Su içindekiler şimdi dizlerine dek su içindeydiler.

Birden yıldızlardan sesler gelmeğe başladı. I-ş-ı-k-l-a-r- d-ü-ş-ü-y-o-r-d-u t-o-p-r-a-ğ-a. O-r-t-a-d-a d-ö-n-e-n o ü-ç h-a-l-k-a. K-a-r-a-n-l-ı-k g-e-c-e-d-e s-ı-m-s-ı-k-ı-c-a-k s-ı-m-s-ı-k-ı k-e-n-e-t-l-i e-l-l-e-r-i. Öfff y-a o s-u-d-a-k-i b-i-n-l-e-r-c-e g-ö-z.

HEEEY ANAM HEEY. TANRLAR KUDURMUŞLARDI KISKANÇLIKLARINDAN. KARILARINI İNSANLARDAN KISKANIYORLARDI. HEEY ANAM HEEY. HANI O TÜKENMEZ YILLAR BOYUNCA KONYUNLARINA ALIP OKŞADIKLARI TANRIÇALARIN İNSAN KULLARINA BUNCA GÜZEL ŞARKILAR SÖYLEMELERİNİ KISKANIYORLARDI.

DÖNDÜLER, D-Ö-N-D-Ü-L-E-E-E-R
ŞARKILAR, Ş-A-R-K-I-L-A-A-A-R
O RÜZGÂR, R-Ü-Z-G-Â-A-A-R
O SU SU-U
VE ELLER, E-L-L-E-E-E-R

Bir serçe vardı. Tüm evrenin en küçüğü. Oysa en cırtlak seslisi. Uçtu, uçtu. Üç halkanın da tam ortasına gitti. Bir öttü. İki öttü. Üç örttü. Dans durdu. İnsancıklar terli avuçlarıyla donanmış masalara koşular. Mumlar en güzel aydınlıklarındaydı. İlk, büyük yeşil çanaklardaki tanrı yemeğinden başladılar. Yosun ezmesinin içine, yüce dağdan getirilmiş, kokulu yaprak parçaları doğranmıştı. Bir de içinde kuş sütüyle, renkli, parlak balık kanatları vardı.

İki elleriyle birden yiyorlardı; bir ellerindeki ağızlarına götürüp çiğniyorlardı. Öteki ellerindeki gözleri yüksekliğince kaldırıp balık kuyruklarının ışıltılarını seyrediyorlardı. Bundan sonra o öteki kırmızı yemeğe geçtiler. Bu kez ikişer ikişer olup karşılıklı durdular. Bu seferki, küçük kırmızı çiçek yapraklarıyla, kırmızı toprak ezmesinden yapılmıştı. Gerçekten öyle güzeldi ki. İçine de bir parça şarap konmuştu. Çanakların üstüne kocaman tilciklerle aşk yazılmıştı. Tanrıların eski bir geleneğine göre bu yemeği herkes birbirine yedirirdi. Şimdi insanlara salt yukarıdan bakmakla yetinen o zavallı tanrıları kırmamak için geleneği bozmadılar. Bu yemek te bitince yavaş yavaş masaların çevresinde dönmeğe başladılar. Dokuz adımda bir duruyorlar, önlerinde ne varsa ondan yiyorlardı. Tanrıçalar kısık sesle şarkı söylüyorlar, irak ülkelere kuşları karanlıkta uçuşuyordular. İlk başladıkları yere gelince dur-

dular. Hepsi sustu. Gözlerini kapadılar. Yemedikleri yemek var mı diye düşündüler. Bir çoğu küçük yeşil sebzeleri unutmıştı. Onları da yiyince hep bir ağızdan bildikleri bir şarkıyı söylediler. — Sonra hemen sofralar toplandı. Temiz yeşil örtüler serildi. Binlerce, binlerce kırmızı bardak kondu. Bardakların rengi, kelebeklerle yılanların tanrılardan

çaldığı kırmızıydandı... Bir de masada sıra sıra aynı kırmızıdan çanaklar vardı. Hepsinin içi de şarap doluydu. Kırmızı şarap. — Hani demin demiştim ya. Bir küçük serçe vardı. İşte o döndü, döndü. Sonra yine bir öttü, iki öttü, üç öttü. Bunun sonucunda herkes bardaklarını ellerine aldı. İçine şarap doldurdular... Birden ya-kın denizlerden sesler gelmeğe baş-

sevgili uğursuzluk

Geçirdi çılgınlık bir kasketi başına. Koştur paslandığı bölgelere silâh satıcıların. Kurdu okulkaçakları imparatorluğu. Buldu altın bir top da Manastır'da.

Taktı yakasına bir Eylül ormanı. Bilmesinler incik boncuk dolu bir gömüyü. Sırtları da oradaydı. Çürümüş elma yüzü. Boğuştu kapmak için bir hançeri.

Konuşuldu bir Cumartesi kırımından. Kapalıydı büyücüler. Astılar içine bir içki şişesinin. Ayaklarında gümüş ağır potinler. Sevgili uğursuzluk. Serseri'yi.

Ece AYHAN

gün kaçamağı

ÜSTAV

Ve anaları kırbaçlanırken de onlar oradaydılar kendi alınlarının üstüne bir yitik güneşin doğduğu en güzel kızlarını birkaç lokma ekmek için yasaklanmış tanrılara kurban edenlerin yamaklarıydılar

bir ılgın esintide kutsal acımızın titreştiği deli bir tüfek gibi boşaldığı yüreklerin ansızın biz yaşamının bir gerçek olduğunu işte o sürevde anladık o sürevde anladık insanın bir umutda oluştuğunu

bu değil - nereye elimizi atsak türedi mantarlar gibi dört yanımızda tavla oyunlarında, genelev kapılarında gün kaçamağı

bu değil - gerçeklere susamış bu değil yarınları başlıyan

BABUR

ladı — Gece oldu mu, sular gibi bir ses çıkar ya..... İşte öyle sesler geliyordu, anlatamam ben bunu. Anlatamam billâh. Bunu kişi salt ince damarlarının sızım sızım akışında duyar.

OFF O DAMARLARIN AKMASI YOK MU... O HİÇ TÜKENMEDEN AKMASI. Sonra da bir yandan denizlerin sesini dinlediler, öte yandan şaraplarını yudum yudum içtiler. Bazı bazı bardaklarını kollarının eriştiği yüksekliğe kaldırıyorlardı, bu kez o beyaz büyük kuşlar alçalıyorlar, gagalarını bardaklara batırıyorlardı. Bir süre sonra da yükselip gagalarını açıyorlardı. Orada olacaktınız da bunu da görecektiniz. Işıl, ışıl küçük, kırmızılarını toprağa düşüşünü görecektiniz. Bazı bazı da kişiler birbirlerinin bardaklarından şarap içiyorlardı. Üç dudak, on dudak, beş dudak çizgisi birbirine karışıyordu. — Güldüler. Konuştular. Güldüler. Toprak ve su yaratılalıdanberi bunca dış bir araya gelmemişti billâh. En güzel taşların renklerinin kutsallığı üstüne yemin ediyorum. Böcekler bile şenliğin bu kısmını görebilmek için fillerin kulaklarının en ucuna tırmandılar. O binlerce gülme... O binlerce dış, sıra sıra.

Kediler ve cırcır böcekleri susun biraz, susun. Tanrıçalar siz de. İnsanlar dinleyin beni. Oysa..... ilk açılım iki yana da geçivereyim. Geçivereyim de tâa şu başa gidivereyim. Hani şurada küçük bir siyah saç vardı. Hani gözleri de karaydı. — İşte sensin. Uzun parmaklarından bildim. Sen de bildin beni değil mi? Hani evleriniz nehir boyuncaydı. Benim üç bölük toprağımla, bir büyük ağaçlığım vardı. Hani büyük kente geçmeden önce sen benden o kesik kuru ağaçla, yarım bölük toprak almıştın. Oysa parasını vermemiştin. Hani ben bir gün de başkentten dönüyordum. Gün karamıştı. Yorgundum. Üstelik açtım da. Susuzdum da. Uykum da vardı. Bizim evler üç tepe uzaklığındaydı. Gerçi ağaçlar ko. yulaşmıştı ya daha ışıkları, bilen görünmüyordu. Sen tek atlı iki tekerlekli, çevresi sarı yıldızlı yeni arabanla yanımdan geçtin. Gerçekten baktın. Beni gördün. Baktın da gördün de yine de arabana almadın. Bildin bunu değil mi? İkinci sıcak ayın sonunda bir gündü.

Tanrıçalar, Tanrıçalar, kıvrak şarkılara başlayın.

Gel seni yanağından öpeyim. Öteki yanağından da öpeyim. Hele bak hele, yine o kokudan sürmüşsün. Bilir misin ekinlerin topraktan güneş sarısı baş verdiği sene sen bu kokudan almıştın da, bir gün ben sana gelmiştim de, sen bana o kokudan vermiştin de..... Hani ben kabı yere düşürmüştüm de kokunun çoğu yerlere dökülü dökülivermişti. Bilir misin, sen de nasıl bir gülmüştün, bir gülmüştün. — Boş ver be. Unut gayrı o sıcak gün sonuyla, on kesik kuru ağacı. Aldırma be, aldırma. Ver bardağını, bir yudumcuk içivereyim. Sen de benimkinden iç. Haydi, tut elimi. Tut da o dolu çanağın yanına gidelim başına çökelim. Bugün en mutlu günümüz. Bu gibi topraklarda

iki ayağıyla yürüyen ne çok insan kardeş varmış. Baksana her şey yılanmış öykülerdeki gibi. O eski öykülerin tükenmez mutlulukları gibi...

Çanaklardaki şarap tükenip, yakın denizin sesi duyulmaz olunca, mumlar yarı boylarına dek yanıp beyaz kuşlar çevredeki ağaçlara konunca, herkes birbirinin boynuna atıldı. O siyahla beyazın kucaklaşmasını görecektiniz. Tümü halka olup onlara baktı. Ellerini çırpıldılar. En çok kim kimi öptü bilmiyorum. Gerçi besbelli siyahtı. Yok, mutlaka siyahtı. Oysa bilmem ki...

Öff, bu, damarlarımdaki iki kırmızı. Binlerce ellerim nerede? Tutun binlerce ellerimden. Yine o sığ göl

DOLMAKALEMİNİZİN ÖMRÜNÜ UZATAN EN SAF MÜREKKEP

Skrip

mürekkep alırken bir şişe mürekkep ver demeyiniz bir şişe Skrip isteyiniz

- her marka dolmakalemin daha kolay ve temiz yazmasını sağlar
- tutukluk yapmaz ve derhal kurur
- pıhtılaşmaz ve tortu bırakmaz
- dolmakalemin kauçuk ve madeni aksamına zarar vermez

Türkiye Umumi Müessesili **KOÇ TİCARET T.A.Ş.** (Büro Levazımı Şubesi)
Skrip bütün kırtasiyecilerde satılır

(FAAL 2478 — 28)

kayısına gidelim. Siz de benim gibisiniz değil mi? Ya siz? Ya siz sarı kısa saçlı? Diyorum ki bu ikinci kırmızı çok korkunç. Hani geceleri büzülen büyük çiçekler örneğin... Bakın işte, şimdi ellerim o iki kırmızıda kaynıyor. Bir de gözlerim. Üstelik kalın damarlarım da.

Binlerce ellerimi tutun. Bu düğümün çözülmemesi gerek. Siz de binlerce ellerinizi getirin, ortaya koyun. Biz tatalım. Diyorum ki o siyahla beyazı ortamıza alalım. Onlar suların diz boyuna çıktığı noktada dikilsinler. Birbirlerine sımsıkı sarılsınlar. — Büyük beyaz kuş... Büyük beyaz kuş, gel sende üstlerinde dön, dön dur. Üçünü, beşinizi gidin, sofraların çevresindeki mumları getirin. Gerinize, toprağa, küçük sivri taşlara dakin. O yüzlercesini, binlercesini... Siz tüm hayvanlar; kuşlar, sürüngenler ve kalın derililer, tümünüz çevremizde mumların ötesinde durun. Durun da görün bakalım bunca sımsıkı, domarları iki kırmızılı el nasıl da tutarmış birbirini...

Birazdan şenliğin son büyük dansını yapacağız.

Hani size evlerinizden çıkarken cebinize küçük güzel şeyler koyun demiştim ya. Şimdi onları çıkarın artık.

Ne güzel değil mi — Ay, bakın ne güzel. Güneş moru camları size getirdim sevgili küçük — Bu deve dikenini senin için saklamıştım. — Bakın benim üzerlik otum öylesine ince ki — Ya bu taşlar, ya şu çiçekler, hele o kuru yapraklar — Kuş tüylerinizden bir tutam da bana mı

veriyorsunuz? — Ben de büyük horozun yeşil tüylerini bir dakika şenlikte size getiririm. —

Heeey bitti mi artık. Elinizi tez tutun canım. Sen de küçük güzel şeyini birine ver. Haydi, haydi.

Heeey tanrıçalar. İnsan çocuklarınıza yaklaşın.

Dinleyin. Irak dağlardan sesler geliyor. Boz kırların yakarışlarını duyuyor musunuz? Ya o seslerindeki, son dansı görememe mutsuzluğunu da anladınız mı?

Dans başlasın.

Irak bir tarlaya bir yıldız düştü. Tarlanın derinliğinde bir ölünün kemikleri sızladı. Bir incecik ot gün doğmasını beklemeden baş verdi. Çöl kartallarının gözünde bilem yaş vardı.

Yine o şarkılar — Böcekler susmuştu. Deniz susmuştu. Ağaçlar susmuştu.

TOPRAK ANA AĞLIYORDU. İnanın bana mutluluğundan tüm çiçeklerine, otlarına sarılmış doyaya ağlıyordu. Böylesine bir insan sevgisini ne görmüştü, ne de düşünüyormuştu.

Size şenliğin bu son dansını anlatamam. Bilemem nereden başlayacağımı. Üstelik dilim varmaz. Gerçi bir şey var ki söylemem gerek.

TANRILAR GÜNAHLARINI BİR BİR DÜŞÜNÜP KORKULARINDAN AĞLIYORLARDI. HANI O İNSANLARDAN ESİRGEDİKLERİ MUTLU LUKLARI DÜŞÜNÜP TE...

OYSA, SANKİ İNSANLARIN TANLARDAN İYİ OLDUĞUNU BİLMİYORLAR MIYDI?

Veysel ÖNGÖREN

AYKIRI

Suut Kemal, nesnel eleştirmeyi alaya alıyor. Yanlış anlıyor da ondan. Doğru anlasaydı hiç tarafsızlıkla nesnel eleştirmeyi birbirine karıştırırmıydı? Tarafsızlığı da suya sabuna dokunmamak şeklinde alıyor. Burada tarafsızlık ya da tarafsızlık üstüne seçik bir düşünme varmadığını da görüyoruz.

Sanatta taraf tutma futbol maçlarına benzemiyor. Bu rahatlıktan gelen bir davranış. Eleştirme değerlendirmeye gider. Eleştirici sanatçının yaptığı işi doğruluyorsa onun yaptığına katılmış demektir. Bu ise bir tutmadır. Karşısına da aykırı duruma düşer. En azından, eleştirme bu kadarıyla nemelâzımcılıktan uzak bir iştir. Ne var ki, bu uğraşta, taraf tutmanın gerçek anlamı bu da değil. Daha köklü bir yanı var.

Memet Fuat'ı oynayılan Yetkin, eleştirmene erdem saydığı şeyleri onda buluyor. Oysa tam tersi. Memet Fuat taraf tutmayı yukarıda söylediğimizden öteye götürmez. Bu ise kaçınılmaz bir durumdur. Memet Fuat'ın yaptığı eleştirme değil EDEBİYAT ÖĞRETİLERİ yazmaktır.

Acaba Suut Kemal, şu soruları karşılayabilir mi : Memet Fuat kaç genç sanatçı üstünde durup, onların yetisine okuyucuyu inandırmayı denemiştir? Kendini kabul ettirmiş kaç kişiyi, özgü açıdan değerlendirip karşı çıkmıştır? Yapılan tartışmalarda yalnız şekilde hangi tarafı tutmuştur? Kendini kabul ettirmiş sanatçıları özgü bir değerlendirme ile yeni açılardan savunmuş mudur?

Bu soruları karşılamadıkça nerede kaldı Memet Fuat'ın tarafçı eleştirmen olduğu; daha doğrusu eleştirme menliği?

Suut Kemal, yazı yaşamı boyunca kuramda kalmayı seçti. Sanat mese-

BÜTÜN AĞRILARA KARŞI

GRİPİN

BAŞARI İLE KULLANILIR

Baş, diş, adale ve soğuk algınlıktan mütevellit bütün ağrılara karşı GRİPİN başarı ile kullanılır

GRİPİN 4 saat ara ile günde 3 adet alınabilir

GRİPİN

BAŞ VE DİŞ AĞRI İÇİN GRİPİN

KININ GRİPİN GRİPİN

4-51

lelerimizde öznelleşmedi, edime inemedi. «Akademik» deyimiyile karşılamayı sevdiikleri eda içinde yazdı. Örneğin Ataç bu ülkenin çocuklarıyla yaka paça olmayı her zaman erdem bildi. Konularımızı didik didik diderdi. O yüzden de kalıcı izler ve bir g e d i k bırakarak göçtü. Bay Yetkin, kuramda iyi nitelik diye bildiği şeyleri uygulayacak yazarları seçerken aykırı durumlara düşerse yadırgamayız. Kılıgı (pratik) niteliği olmadığını biliyoruz da ondan. Aslında yabancı olduğu bir sanata uyması zordur.

Memet Fuat, Anlamsız dedikleri şiire karşı eskiyi tuttu diyelim. Nesnel eleştirmeye karşı da eski eleştirmeyi. Unutmayalım ki anlamsız deyimine, hep karşı çıkıldı. Kaygımız genç kuşaklardı. Ama bu çıkmada T. Uyar'ı, İ. Berk'i, C. Süreyya'yı E. Ayhan'ı şiir dışı mı saydık? Suut Kemal'e, Memet Fuat'ın böyle bir kanıları varsa niye açıkça söylemiyorlar. Değilse «Anlamsız» sözünün ardına ittikleri ozanlar kimlerdir? Yaptığımız düpedüz yanlış bir anlaşılmayı önlemekti. Fakat Yetkin de, Memet Fuat da yeniye karşı eskiyi tutmakla rahatlığı seçmiş oluyorlar. Nedeni de şu : Ne eski şiirin öğelerini ortaya koyuyorlar ne yeni şiirin. Bu zorluğa gitmiyorlar. Alışkanlıkları içinde alışılmamış yeniye yadıyorlar. İşte biz nesnel eleştirme derken bu rahatlığa karşı çıkıyoruz.

Ölçü diyoruz. Nedir bu ölçü? Önce onu açıklayalım.

BİR YAPITI DEĞERLENDİRECEK BİRİMLER, O YAPITIN, DIŞINDA DEĞİL, TAM İÇİNDEDİR. Gram, metre, ölçek gibi ön birimlerle yapıta gidip erik tartar, ya da buğday ölçekler gibi yapıt değerlendirmeyi doğrulamıyoruz.

Birimler yapıtı ayakta tutan elle tutulur öğelerden çıkar. Bazıları doğrudan doğruya öğelerin kendilerine dayalıdır. Bunlar ön-özlere ait birimlerdir. Bazıları da öğelerin kullanılışına aittir. Bunlar da biçim ve öze ait birimlerdir. (X) Birimler yapıtı kendinden çıkarıldıktan sonra, daha önce bildiğimiz şeyler oldukları görülürse yapıtı şu ya da bu sanata uyarlı olduğu saptanır. Çıkan sonuç daha önce bilmediğimiz şeylerse, ya da bilmediğimiz yanları taşıyorsa verdiği yeni birimler yâni değerler oranında yeni bir teknikle,

sanatla karşılaştık demektir. Bunun da kendinden önceki sanatla bağıntısına gidilir. Bu bağıntı önemlidir. Önce değerlere dayalı bir değişme yeri kendiliğinden ışıır. Kırmaya ya da aktarmaya ise ona göre önem verilir. Bir teknik kendi kökü üstüne çıkıldığı ölçüde geçerlidir.

Nesnel denince, kararlaştırılmış bazı değerlerin her yapıta uygulanması anlaşılabilir. Bu nesnel eleştirmenin karşı çıktığı tutumdur.

Taraf tutma üzerinde duralım. Bunu yaparken nesnellikten neyi amaçladığımız daha açık ortaya çıkar.

Eleştirmen tröst adamı değil. Çıkarların dostlukların uyarınca yazmaz. İlk tarafsızlık burda. Bu suya sabuna dokunmamak değil.

Bu dönem geçildikten sonra ikinci tarafsızlık ya da nesnellik başlıyor. Eleştirmen sanatçıdan, kendi görüşlerini ve inancını savunmasını bekleyemez. İnancına uyarlı diye yapıta iyi, değil diye kötü demiye hakkı yoktur. Sanat adamı, sanatın bağımlı

sız bir kurum olduğuna ve kendi kurallarının var olduğuna inanmalıdır. Bu kurumun, estetik öğelerle çıktığını, düşün öğelerinin ikinci plânda kaldığını da inancı içine almalıdır. İlk dönemde çıkarına ya da dostluğuna karşı tarafsız ya da nesnel olmaya zorunlu olan eleştirmen; ikinci dönemde kendine karşı tarafsız yâni nesnel olmak zorundadır. Başka bir söyleyişle çıkarına, dostluğuna, kendine karşı sanattan yana olmalı.

Eleştirme bundan sonra başlar. Andayı mı eleştiriyoruz? Y. Kemal'in şiir değerlerine uyarlılığı kimseyi bağlayamaz. Yahya Kemal'in şiirinden ayrı bir düzenle karşılaşabileceğimizi hesaba katmalıyız. Burada Yahya Kemal'in de başkalarının da bize kazandırdığı bilgiyi ve beğeniye kullanmak hakkımızdır. Fakat her keresinde Anday'ın şiiri bunlara aykırı düşüyorsa ona da hazır olmalıyız. Burda bizi kurtaracak olan Anday'ın şiirini ayakta tutan tekniği çözümle-

yoğun

Biz bu yolda olalım

Geçmeyelim ötelere, saldırgan otlara, bulanık bulutlara
Ezbere açılır o kapılar
Işıkları ezberle batan güneşlerin ardından
Ufalır da ufalır dünya
Yitip gider ceplerinde ceketimin
Doğan aya karşı kaç geceler sırtımızda
Büyüyen umuda
Çokluğa uzayan,
Ellere karşı...

Biz her yana doğru olalım

Karanlığın pencereleri kapalı, ona karşı olalım
Ve ölü sinekler, kuştüyü yastıklar üzerinde
Soğuk gecelerine yakın onların
Ne çok adamlar üşüşür odalara
Ne çok kadınlarla bir inip bir çıkar nefesleri
Biz dahasını olalım onlardan...

Geçiyor anılar, ellerimin altında, tanıyorum onları
Belki büyümüş acılara çocuk gözleriyle.
Bakınca görünüyor sevişmek bizden erken
Yine de en güzel yerindeyiz yokluğun...

Halûk ŞEVKET

mek, bundan çıkan beğeniye edin-
mektir. Yani yapıtın kendi içinde
taşıdığı birimleri bulmaktır.

Beğeniye nasıl edindiğimizi düşü-
tartışma götürmez gibi saçma bir il-
keyi yeryüzüne yaymışlar. Bir çokla-
rı da bunun ardına kayıyorlar. Oy-
sa bu, bağına açığa bir kapıdır.
Orhan Seyfi'nin şiirini seven bir be-
ğeniye, o zaman neye dayanarak iyi
bulmuyoruz?

Beğeniye nasıl edindiğimizi düşü-
nelim : Yolu düpedüz zihinden ge-
çer. Şiirin usa dayalı bir iş olduğun-
u düşünenlerin, beğeniye bunca ba-
şboş bırakmaları önemli bir sentez
yoksunluğudur. Doğrusu şu ki : be-
ğeniye insan bütününden ayırıp so-
yut bir nesne olarak görmek her tür.

lü hesaplaşma kapısını örtmekle bir-
dir. Oysa, beğeni, soyut olmayıp in-
sanda bazı dayanaklara oturmuştur.
Bu dayanaklar ise üzerinde tartışı-
labilir şeylerdir.

«Orta zekâlar anlayamadığı şeyi
yıkarak» diye bir söz anıyıyorum. Or-
ta beğeniler de kavrayamadığını yı-
kar. İyi bir beğeni kavrayamadığı
fakat kendine karşı direnen şeyi
yıkamaz, yani yadsımaz. Kavramıya
çalışır. Bir uğraş sonunda kavrar
da. Bütün yeni aşamaların dayanağı
iyi beğenin bu niteliği olduğu gibi
bir insan bölüğünün yaşamda bul-
duğu değer de buradan çıkar. Bu,
kişinin kendini yenilemesidir.

Estetiğin insanda yöneldiği yan
beğenidir. Bir sanat yapıtı, daha

önce bilinen ya da varsayılan tek-
niklerin kurallarına vurularak ta-
nınmaz. Beğeniyle arasındaki uğraş-
ta tanınır. Demek oluyor ki, yapıtı
tanıyan, beğenin kendisidir.
Yukardaki saçma ilkeyi de buradan
çıkartıyorlar. Fakat dikkat etmiyor-
lar ki sanatçı yönünden de «İlham
Doğması» bunu tamamlayarak gelişi-
yor. Çünkü bir uğraş sonucu değil-
miş gibi alınan böyle bir beğenin
anlyacağı yaratma da uğraş so-
nucu olmayan «ilham» verileri ola-
caktır.

Oysa eleştirmeyi nesnel ya da
öznel kabul edenler hepimiz biliyo-
ruz ki yaratma çetin bir uğraş işi-
dir. Bu uğraşta usun çok önemli
yeri olduğunda da anlaşıyoruz. U-
sun olduğu her yerde bir aydınlık
ve seçiklik vardır. O halde sanatçı
yaratmada bir bilmenin içinde çalış-
tır. Koyduğu taşın yerini, nitelik-
lerini, gereksinmesini şu ya da bu
derece bilir. Yapıt bilinçle örülen
bir örgüdür. Elindekini ve bunu
kullanmasını seçik bildiği ölçüde,
sanatçı, sağlam bir beğeniye çıkar.

İşte yapıtla aramızdaki ilk değin-
me bu beğeni oluyor. Fakat biz bu
beğeni değinmesinden, sanatçının
malzemesini ve kullanım kurallarını
çözümlemeye gidersek beğenimizi
sağlayan ya da uyaran öğeleri orta-
ya çıkarmış olmaz mıyız? Nesnel
eleştirme beğenimizin dayanağını
görmek, dolayısıyla daha bilinçli
bir ortama vardırılmak için; kullanı-
lan öğelerin ve kullanılış tarzının
bulunmasını koşul sayar.

Bir sanatçının kurallarına, öbürü-
nü harcamadan; tarafsız yani nesnel
bir yöntemle her ikisini de değerlen-
diren eleştirmen bir beğeni adamı
olarak içlerinden birini kendine da-
ha yakın bulur. Yani seçme yapar.
Eleştirmede taraf tutma bundan
sonra başlar. Bir şeyin karşıtını
karşıtına koymadan değerlendirmek
tam iş sayılmaz. Böyle bir seçmeye
varan eleştirmen artık tam bir taraf
aramıdır. Senteze varmış, irdelen-
miş, açıklığa vardırılmış değerlere
dayalı bir inancın içindedir.

Ataç, Gariplerden yana olduğu za-
man böyle bir bütüne varmıştı.
Turgut Uyar'a büyük ozan derken
de öyleydi. Ondan başka da taraf
tutan ve bunu savunan görmedik.

(X) Deyimler için bilgi çağının
şairi — H. Cöntürk. Sayfa : 9-12.

Seni kendimden anlıyorum

II

— SEN —

Yıkar, uzvun ilkyaz sürgünü parmakların baykuş tünelerini,
dokundukça. Ayaklandırır kuşluk kokun bin yıllık kör kaynakları,
ölü mevsimleri, vırdukça.

Gelmek, güzelliğin senin, gitmek; düşündürmez hiç ölümleri,
düşündürmez XIV üncü yüzyılı.

Duyulur, duyulur bir fısıltı göğsündeki öğle güneşi; o bir
ayağı dünyada, kış yalnızlıkta bir ayağı.

Sürüklenen iki yaralı kuş: memelerin; aydın uzayım benim!

Hiç, hiç gece olmaz sende, ey usu şiirim, ey mutluluğuma
eş suskun kadının benim!

III

— BİZ —

«En soylu sayı» der, İskenderiyeli Falcı ikiye. O en eski ve
en yeni şeylerin güçlü büyücüsü, o bir çift gülün, kırmızı ve be-
yazın, açık denizlerin dostu, savaş dostumuz bizim, böyle der işte:

İki, en soylu sayı
En mutlu mutluluk
Gök yeryüzüne, gök
denize karşı durdukça
İki, en soylu sayı
En mutlu mutluluk.

Özdemir İNCE

Geçen Ayın İçinden

(3. Sayfadan)

kesmiş, kimi satırları çizmiş, ayrıca, İnönü'nün gazete-den kesilmiş bir fotoğrafını eklemiştir. Çamlıbel için «İnönücü Ozan» demiştir. Sonra bir gazete parçası daha işnelemiştir. Bunda Çamlıbel : «Bir daha politika mı, as-la!» diyor.

Biz geçen yazımızı, bir gazete de ki röportaja göre yazdık. Ozan mı değişik konuştu, gazeteler mi kendi bildiklerine göre yazdılar, orasını bilemeyiz.. Okuyucunun «İnönücü Ozan» la ne anlatmak istediğini de anlayamadık.. Ne var bunda çekinecek?. İnsan bir dergiye düşündüklerini açıkça yazar, altına imzasını da atar.. Karanlıkta göz kırpan okuyucumuza biraz medeni cesaret salık veririz.

SEHPA KOMPLEKSİ — Seçim kampanyasında bayrak asmak için sehpa kurdular.. Yetmedi.. Seçimden bir gün sonra, o pek bilinen -her iki anlamdaki- sarhoşluk içinde, bir millî mücadele kahramanının fotoğrafını sehpaye asarak dolandırdılar.. Bilmiyorlardı ki, bu millî mücadele kahramanı, vaktiyle, düşmanla birlik olan padişah tarafından idama mahkûm edilmişti. Tarih bilmiyenler, kendilerini ve kendilerinden başkalarını bir şeye benzetmeye çalışırken işte böyle acı şekilde yanılırlar.

BİR AKIL HOCASI — Yassıada duruşmalarında, 1957 de kazanamadığı için yakasını kurtaran bir eski milletvekilinin adı geçti. Bu pek gayretli vekil (!) zamanın başbakanına bir mektup göndererek, yukarıda da sözü geçen millî mücadele kahramanının öldürülmesini salık vermiş.. Bu mektubun sözü geçtiği zaman eski başbakan ağlar gibi bir sesle : «Ben bu adamın sözü ile davranacak insan mıyım?» diye yakınmıştı.

Birkaç ay önce, bu akıl hocası, Ankara sokaklarında, tanınmış bir edebiyatçıya raslamış, göğsünü gere gere : «Göreceksiniz, yine biz geleceğiz!» demişti.. Değdiği oldu. Bir sabah radyo onun mutlu adını okudu. Eh, ne yaaplım? Seçenleri kutlarız!..

KOKTEYL PARTİLER — Bu deyim 1950 de rahmetli Peyami Safa, D.P. için kullanmıştı. Gerçi zaman geçti, Peyami Safa düşüncelerini koruyamadı. O da bu kokteylin övgücüsü oldu; ama, kullandığı yerinde deyim de tuttu, kaldı. Şimdi, ortada bir kokteyl parti ile ona benzer başkaları var. DOST çıkıncaya kadar ne olacak, bilmeyiz! Bu satırları, derginin yayınlanmasından epeyce önce yazıyoruz. Eğer kokteyl parti ile öteki partilerden biri birleşirde yurdun yönetimini ele alırlarsa işlerin -Türkçesi- nasıl çorbaya döneceğini varın tasarlaysın... Kokteyle bir başka kokteyl de katılırsa...

SICRAMA — Demokraside topallıya topallıya yürürken, tökezleyip burnumuzun ucunu kanatmışken tuttuk, nisbi temsil sistemini kabul ettik. Seçim de oldu... Dışarıdan bakarsanız, demokrasi geleneği bunca kısa, denemeleri bunca başarısız bir ülke için hayranlık verecek bir sonuç... Partilerden hiçbirisi çoğunluğu sağlayamadı... Koalisyon yapılacak deniliyor... Otobüste arka sırada iki kişi konuşuyorlar: «Kali mi, koli mi diyorlar, bir şey varmış, ondan yapacaklarmış!» Hayır, alay etmek, eğlenmek için söylemiyorum... Ama, henüz adını bilmediğimiz bir işin nasıl bir sonuç vereceğini düşünebiliriz... Doğru dürtüst yürüyemediğimiz

bir yolda birden sıçramalara giriştik... Anayasa oylamasının sonuçlarının İsviçre'de nasıl karşılandığını -o günlerde orada bulunmuş olan- bir dosta sordum: «Yüzde kırk hayır çıkması çok iyi karşılandı...» dedi. Anlaşılan, İsviçreli, bizim, Anayasayı dikkatle okuduktan sonra sandık başına gittiğimizi düşünmüştür... Okumayazma bilmiyenlerin de bu Anayasaya ak ya da kırmızı oy verdiklerini bilir mi bilmez mi? Hayır, hayır... Ne demokrasi olmasın, ne de bu koşullarla seçim yapmayı denemek istemiyoruz... Ama, ortada bir gerçek var... Bilgisizlik gerçeği... Artık buna parmak basalım...

GERÇEK — Evet... Gördüğümüz halde, görmezliklikten geldiğimiz, «Sağduyu» diye çıkmaza soktuğumuz bir GERÇEK var... O gerçeği görmeli, söylemeliyiz artık... Korkmıyalım, söyleyelim... İnsan, çocuklarını okutamiyorsa bu gerçeği söyler; yoksa çocuklarının büyük bir sağduyu sahibi olduklarını söyleyerek övünmez... Seçim sonuçlarına da «Milletin iradesi» derken milleti küçültmek istemiyorsak onu okutalım... Ama, okuması oy sağlıyor değil mi?... Yumurtlıyan tavuğu kesmek istemezler elbette...

GÖZÜ YÜKSEKLERDE BİR PROPAGANDACI — Bir partinin cumhurbaşkanlığına aday gösterileceği söylenen gerici bir profesör, İsviçre'de basına -yetkili bir kimse pozu takınarak- demec verip durdu. Bakın ne demiş : «Kin ve intikam iyi değildir. Müslümanlığın şiarı af ve iyiliktir.»

Bay Profesör bu sözü, politik demecinin sonuna eklemiştir. Bay Profesöre devrim önderi Cemal Gürsel'in sözleriyle karşılık verelim : «Önce insan; sonra Türk, en sonra da müslümanım.»

1961 YILINDA

9

MİLYON

TÜRKİYE İŞ BANKASI

paranızın... istikbalinizin emniyeti

Orhan DURU

Deniz Kıyısında

Gözlerimin önünde gittikçe uzayan, sonsuzluğadek uzayan bir orman. Dağlar, tepeler, ağaçlar, ağaçlar, yeşil, mor ağaçlar. Ağaçların kökleri birbirine karışıyor, uzanıyor toprağın derin-

liklerine, dünyanın önündeki sıcak cevhere doğru. Durmadan başım ağrıyor ve bilmiyorum ne yaptığımı. Sağ gözünün kıyısından başlıyor ağrı, gerilere doğru gidiyor, beynimin kıyılarında dolaşiyor, zonkladığı zaman bir bir beynimin

üzerindeki kıvrımları, çukurları sayıyorum. Kafamın içini kolluyorum. Durmadan yakarıyorum yeneden başlamasa diye.

Ağaçlar geriye doğru kaçıyor. Ben denize gidiyorum. Köpüklü dalgalı bir denize. Akşam üzerleri iyice kıpırtısız oluyor deniz. Akşam üzerleri bir ara başımın ağrısına geçiyor. Aldığım ilaçlardan sarhoş gibiyim.

Kayıktaki yaşlı adam ben Afrika'ya gittim diyor. Yelkenle Afrika'ya gittim, birdenbire başlıyor anlatmağa, yelkenle nasıl afrikaya giderek iskenderiye tarafından iskender ordularıyla birlikte hindistana kadar, afrika filllerinden kaçarak, güzel beyaz öküzlü hindistanın ve nehru'nun hindistanının büyük ormanlarının kıyısına giderek Afrika toprağına o zamanki yelkenli gemilerle yolculuk etmek de son derece zor olmasına zor, adamın sakalları da var ve çıkarıp bir sigarayı verdim, kürekleri elinden aldım, kaç para? kaç para? saati iki buçuk liradır hep burada, siz gelen misafirleri kazıklarımızın böyle, yook, hayır, yook, yook, her zaman değil ama ekmek parası ve evime her akşam iki okka Afrika götürmezsem sonra karım ne der? ne der karım ve hemen git getir, koskoca herifsin ve iki çocuğumuz şimdi Ankara'da Tıp Fakültesinde.

Günaydın.

Güneş tam tepede. Yakıyor sırtımı, organlarımı, etimi. Yansın. Doktor'dan yanmak için özel bir yağ aldım. Zeytinyağının içine biraz tentürdiyot, biraz vitamin, biraz badem yağı koyarak yapıyor-muş bu özel yağı. Yağdan süründüm. Güneş tam tepede. Işınları baştan aşağı yakıyor beni. Balıkçı kıpırtısız, boş gözlerle bakıyor bana. Bu gözler kimi zaman hafifçe sulanıyor. Kürek çekiyorum. Kolumu kopartacakmış gibi zorluyorum küreği. Gövdemi ileri verip en gerilerden daldırıyorum küreği suya, çok derine de dalmamasına özenerek kendimi geri alırken var gücümle asılıyorum. Güneş, ter, güç harcıyorum. Ter akıyor alnımdan. Kayığın yanından bir köpek leşi geçiyor. Şişmiş kar-

m. Koku. İğrenç. Sallanarak gerilere doğru gidiyor.

«Mendirekten dönelim.»

Mendirek dışında dalgalar kor-kunç. Büyük dalgalar. Dalgalara doğru kayığı götürüyorum. Dalgalar, yükseliyor, yükseliyor, yükseliyor.

Yüzü koyun kuma yattım. Başımı havlu ile örttüm. Gömdüm iyice kafamı. Uyumak istiyorum. Ah, bir uyusam. Güneş altında, böyle sıcak bir uyuyabilsem. Herkes koşuyor, koşuyor, bağıyor. Kum sanki bir kadınmış gibi kendimi günüyorum oraya.

Ağaçlar bitiyor ve deniz gözükiyor. Çinko renginde bir deniz. Öğle üzeri güneş yandan vuruyor. Oysa deniz masmavi olsun isterdim. Bütün lâğımlar denize akıyor.

Otele gittim ve sordum. «Hayır, gelmedi» dedi uzun kafalı sarışın bir adam. «Siz necisiniz burada?» diye sordum yeniden. «Ben buraya gelenlere yer bulurum, yer ayırım, kimin gelip gittiğini iyice bilirim.» Otelin merdivenlerinden mayolu kızlar ve üstleri çıplak, pantolonlu erkekler indi. Kızlara baktım. Geceydi, gene de terliyordum.

Lokantada bir yer ayırttım. Masada balıklar, mezeler vardı ve birisinin otele girdiğini gördüm. Ben zettim. Niye gelmesin? Gelmesi gerekiyordu. Buradaydı seziyordum. Hızla koştum otele. Kimseler yoktu. Merdivenleri çıktım. bir koridor uzanıyordu ve bütün kapılar kapalıydı.

Bütün kapılar kapalıydı ve gece iyice çökmüş masanın üzerinden bir türlü kaldıramıyordum kafamın içinde bir bulantı gibi derinliklerden gelen ve ay ışığında karan denizin yavaşça gelip kıyıda yatan beni, ayaklarımdan başlıyarak sardığını, içeri doğru çektiğini, zift rengindeki bu denizin ve içinde yüzen köpek leşinin ve kayığın burnunda oturan, afrikalara giden balıkçının ve denize akan lâğımların merdivenlerden inen kadınların pürüzsüz bacaklarının, niçin anlamıyorum niçin bütün kapılar kapalıydı? birisi yukarı çıkmıştı, iyice görmüştüm ve benzetmişim biri-

sinin yukarı çıktığını, bir gramafon sesi duyuluyordu, gramafonda ince, tız bir kadın sesi şarkı söylüyordu, bir aspirin yuttum, bir piramidon yuttum, bir bardak kırıldı, gramafonda :

Dizlerine kapaaaaansam

Kana, kanaaaaaa ağlasam

O siyah saçlaaaaaaarını

Ben çözüp ben baaaaağlasam ve garson gelip kaldırdı bardağı yüzüme bakarak ve sanki niçin kırıldı bu bardağı? sonra alırım parasını, yazarak hesap pusulasına, ulan yazarsan yaz! nereye yazarsan yaz, istersen cehennem dibine git, bana baş garsonu çağır, burada baş garson yoktur ama belâ mı arıyorsun? çıkarmak istiyorsan hır, o zaman kolayca gösteririz biz sana, denizin dibinde balıklar sürü halinde dolaşüyor ve yosunlar bir buğday tarlası gibi dalgalanıyordu ama benden önce gelmiştir mutlaka ve kaçıyor şimdi benden, başka bir herfin kolları ve bacakları arasında ıslak gövdesini ve diri göğüslerini ve denizin bir kadının göğsü gibi yükselerek beni için aldıgını, bir gramafonda

Dizlerine kapansam, kana kana aaaaaağlasam...

Sarışın at kafalı adam, yakalayıp beni omuzumdan sordu: «Ne arıyorsunuz burada?»

«Onun burada olduğunu sanıyorum.» dedim.

«Bana yalan söylüyorsunuz, size tenbih etmiştir.» dedim.

Suluk aldı kendisini tutmak istiyormuş gibi sarışın adam, gözlükle ri de vardı ama yeni farkına varıyordum. «Efendim.» dedi. «Burada herkese iyi davranmak isteriz ve elimizden gelen kolaylığı gösteririz. Rahat etmesini sağlamağa çalışırız. Size öyle bir kimsenin olmadığını söyledim, niye yalan söyleyecekmişim? Sizin söylediğiniz gibi bir kimse buraya gelmedi. Bu rava gelip odaları bir bir aramanıza izin veremeyiz.»

«İşte tamam, dedim. Herkesi rahat ettirmek istiyorsunuz. Bu sizin başlıca amacınız olduğuna göre. Onun emirlerini yerine getirmiş olmalısınız.»

Hiç cevap vermedi bu sefer at kafalı adam. Homurdandı.

«Yok diyorum size» dedi kollarını iki yanına sarkıtarak.

Bak dedim hiç kıpırdamadan duruyorlar orada, ne düşünüyorlar? Sen de hep onlardan hoşlanırsın, paralı olsun da ne olursa olsun, ne yapmak istiyorsun, onunla birlikte sonuna kadar gitmek mi? Ne yaptığını biliyor musun şimdi azgın dişi bir yaratık gibi, herhangi bir yaratık gibi, böyle.. hayır. dedi benim yüzüme bakmadan ve başını eğerek, senden kurtulmak istiyordum, o kadar yapışıyordun ki bana beni o kadar çok istiyordun ki, ne olmasını istiyordun, işte şimdi başka birisiyle, istersen öyle olsun bir dişi, bir kançık. Ama başkasıyla birlikte işte, gene sen arkamızdan, ne istiyorsun, söyle ne istiyorsun, bırak beni artık, ama seni seviyorum, seni seviyorum, senden nefret ediyorum, iğreniyorum, iğrenç, pis, kaltak, gene okumuş paralı takımından birini bulmuşsun, ama göstereceğim ben onlara, ben de birgün, onlara, zenginlik değil mesele, senden soğudum artık anlamıyor musun? Kendimden birşeyler verdim sana, şimdi sen de başka birisin, ben de iyi ya işte biz değiştik artık başkası olduk, yabancısı olduk birbirimize, ama nasıl böyle ortada bırakarak, onunla birlikte buraya gelerek beni çıldırtmak için, bırak beni artık gideyim beni bekler şimdi..

Yüzdükten sonra karaya çıktım Kumlara yattım. Herkes çılgınlar gibi haykıyordu. Ben ise gözlerimi kapamış onun geldiğini düşünüyordum. Gelmiştir ve otelde yatmaktadır şimdi. Geceleri çıkıyor dışarı. Kumlardaki meyhanelerde yanındakiyle birlikte oturup denize karşı içiyordur. Sonra birlikte otele dönüp.

Seziyorum onların geldiğini. Gelmişlerdir mutlaka. Doktor geldi yanına ve konuşmağa başladık. Fakat anlamıyordum iyice söylediklerini. Bir ara bir bölümünü dinleyebildim:

«... Hep böyledir bunlar. Bu tembel insanlar balık avlamağa bile çıkmıyorlar. Yoksa bu kadar kocaman denizde balık olmaz olur mu? Geldiğimizden bu yana bir defa olsun balık yiyemedik. Balık yiyeme-

dik. Balıklarla rakı içmek daha kıs-
met olmadı. Kismet olmadı. Tem-
bel herifler...»

Evin tavanı alçaktı ve soğanlar sarkıyordu. Soğanlar ipe geçirilip tavana asılmıştı. Bir kıyıya pata-
tesler yığılmıştı. Geceleri uyuyamı-
yordum. Tahtakurusu çıkıyordu. Gece yarısı elektrikler sönyordu. Evin yanında bir çeşme vardı ve kadınlar çeşme başında konuşuyorlardı yüksek sesle. Geceleri hiç uyu-
yuyordum. Başım ağrıyordu. Yüz numaraya gidip bir kova su dökün-
düm ama gene uyuyamadım.

— Başkasıyla birlikte geldin de-
ğil mi? Başkasıyla birlikte buraya
geldin beni işkenceye sokmak için.

— Beni yalnız bırak, dedi. Beni
yalnız bırak. Kiminle istersen geli-
rim. Benimle bu kadar uğraşma. Hiç
bir bağımız kalmadı. İğreni-
yorum, ne kadar da.

— Kimdir, diye sordum. Kim-
dir o adam?

— Seni ilgilendirmes. İstedğim-
le gelirim, istediğimle kalırım.

— Bu kadar özgür olduğumu mu
sanıyorsun?

— Evet, sonuna kadar özgürüm
sonuna kadar özgür olmak istiyor-
um.

Yürüyerek heykelin olduğu yere
geçtik. İki köylü kadın duruyor-
lardı. Önlerinde bir sepet vardı.
Sepet yumurtalarla doluydu.

Belki satmak için getirmişlerdir
diye düşündüm. Ama hiç kıpırda-
madan duruyorlardı ve satmak
için herhangi bir davranışta bu-
lunmuyorlardı.

— Hep seni aradım, dedim.

— Buradaydım, neden aradın be-
ni?

— Neden aradığımı bilmiyor
musun sanki?

Sustu. Köylü kadınlar hiç kıpır-
damadan duruyorlardı ve bize ba-
kıyorlardı

Kadın erkeğe «Yarın sabah git-
meliyim.» diyordu.

«Ne olursun.» «Gitme.» diyordu
erkek.

Ben arkamı duvara vermiş din-
liyordum. Karanlıktaydım ve be-
nim orada durduğumu bilmiyorlar-
dı. Hiç kıpırdamadan dinliyordum.
Denizin sesi bulunduğumuz yere

kadar geliyordu. Kumsal. Kumsa-
lın ortasına dikilmiş bir meyhan-
enin ışıkları ön tarafından balık
ağlarının asılı olduğu yere kadar
uzanıyor, kıyıya çekilmiş takaların
burunlarını aydınlatıyordu. Erkek
kolunu kadının beline sarmıştı.

«Gitme, ne olursun gitme.»

«Ahh»

Biraz sonra kalkıp uzaklaştılar.
Kumlarda yürüyerek bir sokağa
çıkım. Oradan bir meydana gel-
dim. Meydanda bir heykel vardı
ve çevredeki dükkânlardan birisi
açıktı. Işığı bana kadar geliyordu.
Dükkândan içeri baktım, otel kâti-
bi oradaydı. Dışarı çıkmasını
bekledim. Dışarı çıktı.

— Gördünüz ya yalancı çıktınız
en sonunda!

— Niye yalancı çıkayım, bana,
kimseye söylememi sıkıca tenbih
etmişti.

— Bütün bunların bir sonu gele-
cek ama bilmiyorum, dedim at
kafalı sarışın adama.

— Siz biraz sinirlenmeseniz her-
şey yoluna girer, diye söylendi.

Bu akşam biraz sevinçli görü-
nüyordu otel katibi. Bana hiç bir
sakinca duymaksızın bakıyordu.
Ben de bu bakışlardan biraz çeki-
niyordum. Heykelin yanına kadar
gittik.

— Kiminle birlikte geldi, diye
sordum.

Hiç cevap vermedi bana.

— Artık işlerimi çok kısa zaman
da yoluna koyacağım. Buradan da
ayrılacağım. Bir yığın insan geli-
yor buraya, bıktım artık hepsin-
den. Kendi başıma yaşamak isti-
yorum, anıyıyor musunuz, kendi ba-
şıma ve büyük bir miktar para her
zaman cebimde olarak, küçük bir
otel kâtiibi olarak kalmaktan bıktım.
Dönüyorum.

— Niye kendi başınıza yaşamak
istiyorsunuz? diye sordum.

— Kendi başıma yaşamalıyım.
O kadar. Başkaları canımı sıkıyor.
Yalnızlık istiyorum, yalnızlık is-
tiyorum, başımı dinlemek istiyor-
um artık.

Küçük bir koruluk içinde yürüyor-
dum. Ağaçlar kimi yerde sıklaşıyor,
kimi yerde çevremi görecekt aralık-
lar bırakıyordu. Kimi yerde ağaçla-
rın yerini alçak fundalar alıyordu.

Ay ışığı altında heryer, tarlalar,
denizden gerilere doğru yükselen

yamaçlar değişik bir renk alıyo-
du. Arada bir karşına mısır ekilmiş
tarlalar çıkıyordu. İnsanlar bura-
larda ağaçları sökerek küçük tarla-
lar açmışlardı. Mısırlar yerden bir
metre kadar yükseliyordu. Karşıma
birdenbire bir harabe çıktı. Kalın
duvarları yer yer çökmüştü. Duvar-
ların yere yakın yerlerindeki ka-
bartmalar ay ışığı yandan vurduğu
için çok iyi belli oluyordu. Harabe-
nin duvarları üstüne çıktım ve bek-
ledim. Niçin gelmişim buraya?
Uzaklaşmak istemişim biraz olsun
denizden ve deniz kıyısındaki gü-
rültüden. Her yer sessizdi ve arada
bir bu sessizliği böceklerin çıkardığı
vızıltılar bozuyordu. Ay ışığında o-
turdum, kumıldamadan uzun zaman
durdum. Bu kalın duvarlar ve devril-
miş sütunlar korku veriyordu bana.
Yoldan birisi geçti.

Bütün bunlar sanki bir boşlukta
oluyordu. Kahvede birtakım adam-
lar oturuyordu. İlerde bir sokağı
döndüğünü gördüm. Arkasından ko-
şum. Benim koşarak geldiğimi gör-
dü. Utandım ve iki adım ötesinde
durarak başka bir yere bakmağa
başladım.

Deniz kıyısına döndüm. Bir dere
ağzında köprü kurmuşlardı. Köprü-
ye çıkıp denizi seyretmeğe başladım.
Baş ağrısı yoktu. Kendime gelmiş-
tim. Çok iyi idim. Denizden müthiş
leş kokuları geliyordu. Kan izleri
vardı pis çakıl taşları üzerinde. Ka-
saplar burada hayvan kesiyorlardı.
Kaçtım oradan..

Onları gördüm. Kolkola girmişler
ve birbirlerine sokulmuşlardı. Börek
satan bir fırının önüne gidip birşey-
ler satın aldılar ve gülüşerek yeme-
ğe başladılar. İyice sokulmuşlardı
birbirlerine. Kahvede bir takım a-
damlar oturuyorlardı. Onlara baktı-
lar. Onlar hiç çevrelerine bakmadan
yavaş yavaş yürüyorlardı. Bir sokağa
saptılar. Bu sokak denize paralel so-
kaklardan biriydi ve ilk defa buraya
geliyordum. Yüksek duvarlar vardı
sokağın iki yanında. Duvarların ge-
risinde ne olduğunu bilmiyordum.
Belki evler, belki bahçeler. Duvar-
lar eski taşlardan örülmüştü, kale
surları gibiydi. İlerde bir çeşmenin
yanında durdular. Yanındaki su iç-
ken, o çeşmenin taş yalağına oturdu.
Sonra yürümeğe devam ettiler. Ben

(30. Sayfada)

Dengilerin Getirdiği

TÜRK DİLİ dergisinin Ekim 1961 sayısında Bay Suut Kemal Yetkin'in Akımcılık adlı bir başyazısı var. O yazıda ileri sürülen fikirler üzerinde uzun boylu durulabilir, yanlışlıkları gösterilebilir; ben yalnız aşağıya alacağım parça üzerinde durmak istiyorum.

Şöyle diyor Bay Yetkin :

«1945 den 1950 ye kadar şiirimizde ve hikâyemizde yer yer kendini gösteren toplumcu gerçekçiliğe gelince: bu davranışın da dışarıdan sokulmuş yabancı bir mal olduğunu anlamak için, İkinci Dünya Savaşına girmediğimiz, onun korkunç sıkıntılarından uzak kaldığımız, düşmana karşı bir direnme cephesi kurmadığımız halde, bu gereklere dayanan bir davranışın, barış ve düzen içinde bulunan bir memlekette uygulandığını göz önüne getirmek, hürlüğün hiç de kısıntılı olmadığı bir dönemde başka dillerden hürlük şiirleri çevrildiğini ya da doğrudan doğruya yazıldığını hatırlamak yeter artar bile.»

Önce bu sözlerin edebiyatla ilintili yanı üzerinde duralım. Yukarıya aldığım sözleri açıkça gösteriyor ki Bay Yetkin, toplumcu gerçekçiliğin ne olduğunu da, hangi gereklere dayandığını da bilmiyor; «1945 den 1950 ye kadar şiirimizde ve hikâyemizde yer yer kendini gösteren toplumcu gerçekçilik» sözleri, Bay Yetkin'in toplumcu gerçekçiliği; toplumsal yergi, toplumsal eleştiri, toplumsal gerçeklikle karıştırmasının sonucudur. Çünkü ne 1945-1950 yıllarında, ne de bu yıllardan sonra şiirlerinde, hikâyelerinde görülen toplumsal yerdigidir, toplumsal eleştiridir, toplumsal bir gerçekçiliktir, o kadar.

Bay Yetkin, «1945 den 1950 ye kadar şiirimizde ve hikâyemizde yer yer kendini gösteren toplumcu gerçekçilik» için «dışardan sokulmuş yabancı bir mal» diyor. Bu yılların edebiyat ürünleri gerçekçidir, ama toplumcu gerçekçi değildir; gerçekçilik ise, Bay Yetkin'in deyimiyle, «dışardan sokulmuş yabancı bir mal»dır; ama bu dışardan sokulma olayı 1945 ten çok önce olmuştur. 1945-1950 yıllarının gerçekçiliği, 19. yüzyılda başlayan batılılaşma çabalarının edebiyat alanındaki yansımalarının gelişerek sürüp gitmesinden başka bir şey değildir.

Ben asıl şu hürlük meselesi üzerinde durmak istiyorum. Bay Yetkin, 1945 - 1950 yılları için, «hürlü-

gün hiç de kısıntılı olmadığı bir dönem» diyor. O benim üniversite öğrenciliğim yıllarına rastlar, unutamıyacağım anılarla doldudur. İşte o anılardan bazıları :

— «Hürlüğün hiç de kısıntılı olmadığı» o dönemde, 4 Aralık 1945 te, Tan matbaası yıktırılmış, Tan gazetesinin yayınlanması önlenmiştir;

— «Hürlüğün hiç de kısıntılı olmadığı» o dönemde, 16 Aralık 1946 da, sosyalist partiler kapatılmış, sosyalist yayın organları susturulmuştur;

— «Hürlüğün hiç de kısıntılı olmadığı» o dönemde, Prof. Pertev Boratav, Doç. Behice Boran, Doç. Ni-yazi Berkes, hiçbir suçları olmadığı yargılanmaları sonunda belli olduğu halde, Ankara Üniversitesi'nden atılmışlardır;

— «Hürlüğün hiç de kısıntılı olmadığı» o dönemde Doç. Mehmet Ali Aybar'ın HÜR adlı haftalık gazetesini İstanbul'da yayınlamasına engel olunmuş, Aybar İzmir'e giderek gazetesini orada çıkarmağa çalışmış, fakat İzmir'de de Aybar'ın gazetesini devam ettirmesine engel olunmuştur.

Bunlar, benim üniversite öğrenciliğimin, 1945-1949 döneminin, unutamıyacağım olaylarından bazıları. Bay Yetkin, böyle bir dönem için, «Hürlüğün hiç de kısıntılı olmadığı bir dönem» diyor ve o yıllarda hürlük şiirleri yazılmasını ya da çevrilmesini «dışardan sokulmuş yabancı bir mal» saydığı bir davranışa bağlıyor. Bay Yetkin, nasıl insanın gözünün içine baka baka gerçekleri değiştirmeye çalışıyor; nasıl 10-15 yıllık bir geçmişi bütünlükte başka türlü göstermeye çalışıyor; nasıl sosyalizmsiz bir demokrasiyi, basın özgürlüğü olmayan bir demokrasiyi, düşünce özgürlüğü olmayan bir demokrasiyi, üniversitelerinde bilim düşüncesinin söylenemediği bir demokrasiyi savunuyor, görüyorsunuz.

«SAĞLAM BİR MANTIK VE SAĞDUYU GÜCÜ»

KİM dergisinin kitap eleştirilerini Rauf Mutluay hazırlar. 26 Eylül 1961 tarihli Kim'de, Rauf Mutluay, Melih Cevdet Anday'ın, Ataç Kitabevinde yayınlıyor. DOĞU - BATI adlı deneme kitabından söz açıyor. Rauf Mutluayın yazısından iki parçayı aktarıyorum: «Bütün gerçek yazarlar gibi Melih Cevdet Anday'ın da bizim okuyucumuza zor gelen bir ana ilkesi var: düşünmek. Her zaman yeniden, ana kaynaklara inerek, kelimelerin ve terimlerin sınırlarını yokleyerek, metinleri ayrıntılarına kadar inceliyerek, kendi kendisini zora koşarak, çeşitli sorularla alanı genişleterek, asıl doğruyu ilk doğruyu bulmaya çalışmak. Oysa edinilmiş alışkanlıklarla, eski yargılarla, aldırmaçlıkla, üstünkörü okuyarak, bellekteki sermaye ile idare ederek yazıvermek ne kolaydır. Böylece Melih Cevdet Anday'ın yazılarını ele alan okuyucuya da, yazariyle birlikte, duygularından vazgeçip ön yargılardan sıyrılarak yapıcı bir şüphenin ardısına yadrganan gerçekler bulma işinde emekli bir yolculuk ödevi düşmektedir. Melih Cevdet Anday'ın kitabında hiçbir yazının kolayca, ayaküstü, bilinenleri tekrarlayarak, ortak beğeniye yaslanarak doğmadığı besbelli. Onları okuyan da, araştıracı bir düşüncenin yoldaşlığında her şeyi yeniden yoklamak ve kendi ölçülerini bulmak yöntemini kazanıyor.» (...) «Melih Cevdet Anday her soruna, ister sanat ister toplum işi olsun, sağlam bir mantık ve

sağduyu gücüyle yaklaşmaktadır. Kavramları karşıla-riyle birlikte ele alarak gerçeği bulma işinde okuyucu-ya hiç sezdirmeden çeşitli düşünceleri incelemekte, rahat, içten bir söyleşi anlatısı havasında konuyu aydınlatmaktadır; bu, iyi yazının asıl niteliklerinden biridir ama en geç kazanılanı. Melih Cevdet Anday'ın yazıları, eskilerin sehl-i mümteni dedikleri ustalığın en iyi örnekleri sayılabilir. Bu durumun gerektirdiği bü-yük bir dil saygısı ve özeni ile birlikte.»

Doğu - Batı hakkında düşündüklerimi ayrıca yaz-mak istediğim için şimdilik Rauf Mutluay'ın yazısın-dan iki parçayı aktarmakla yetiniyorum.

Bu arada, Dost'un geçen sayısında yayımlanan, «Ahmet Celâl» başlıklı yazı üzerine dikkatinizi çek-mek isterim. O yazıyı okuduktan sonra Rauf Mutluay'da yaşayan öbür roman kahramanlarını merakla bek-lemeğe başladım.

MISRALAR

DOST'un bir sayısında, Dergilerin Getirdiği'nde, sevdiğim mısraları anmıştım. Nicedir Dergilerin Ge-tirdiği'ni yazmıyordum; şimdi, bu yazıyı, şu son gün-lerde dilimden düşmeyen mısralarla bitirmek istiyu-rum.

El yadırgar ayasını bir şey yavaşça inerse o hüzdündür
Turgut Uyar

Unutamam o güz ikindisini
Her ayında alı al bir mutluluk
Terli bir at gibi gülümseyiverdi
Melih Cevdet Anday

Je vais mourir saoul dans un coin
Charles Cros

On meurt d'avoir dormi longtemps
Avec les fleurs, avec les femmes
Charles Cros

Uyu denize benze
Oktay Rifat

Bir buluşma yeridir şimdi hüznümüz
Edip Cansever

Leylâ ERBİL'in

HALLAÇ

adlı hikâye kitabı çıktı, 2,5 lira

Mon bel amour mon cher amour ma déchirure
Je te porte dans moi comme un oiseau blessé
Aragon

Neden sıkıntıyı, hüznü, pişmanlığı getiriyor
Gecesevalarının açtığı saatler?

Behçet Necatigil

İstanbul'un öyledir baharı
Bir aşk oluverdi aşinalık
Yahya Kemal Beyatlı

Kapılar açılır ardına kadar
Kuşlar uçar hatıralar içinden
Çocuğum şarkı söyle sokaklarda
Sesin güzelliğini kaybetmeden
Fazıl Hüsnü Dağlarca

Ahmet Cemil

(14. Sayfadan)

le başlayıp bir katra girye ile netice bulan beşer ha-yatı» (100) nı yazmak isteyen Ahmet Cemil, kendi fel-sefesinin kaderine doğru hızlı bir önseziyle koşar. Sa-nattan beklediği pratik faydayı bulamayınca da şiirle-rini sobaya atar: «Ah yalan şeyler! Ah sahte şiirler!» (273) Kendi hesabıma ben Ahmet Cemil'in insan ve sanatçı kuruluşunu ancak burdan sonra umut ediyu-rum. Goethe, Verter'le bitmez ki. Ahmet Cemil de bü-tün bir hayat değildir. Bir ömrün parçası, kısa bir çağ-dır. İstanbul dışındaki bir göreve bir intihara gider gibi yönelen Ahmet Cemil'i, Halit Ziya, aşksız ve eser-siz, parasız ve ünsüz, öylece bırakır. Ama sadece 25—26 yaşında olduğunu unutmuyalım. Bu, şimdi bile, ba-ba harçlığıyla kahve ve sinema kalabalıklarını çoğaltan gençliktir. Ahmet Cemil, ömrünün bir bölümünü unu-tup yeniden yaşamağa başlayabilir. Onun devamını, yazarında izleyebiliriz. Aşk-ı Memnû'da —ve özellikle hikâyelerinde— göreceğimiz, artık başka bir Halit Zi-ya'dır.

Ahmet Cemil'in bana en yakın gelen yanları, sa-natçılığa o kadar sevinçle hazırlanışı; hepimizin özen-diğimiz yazarlık hayatının düşleriyle mutluluk duyması; bütün o buğulu ilk aşkların doyulmamış tadılmamış, kavuşmadan yitirilmiş o ilk göz ağrılarının acısını ya şamasıdır. Ahmet Cemil, hiçbir zaman eksik olmiya-caktır. Her genç, kabiliyetiyle emeğinin hesabını ken-di kendine yapan her sanat genci, biraz onun hayati-nin çizgisinden gider. «Sanat, sanat içindir» der; çev-resinde akıp giden hayatın sancılarını duymaksızın bir süre kendi düşlerine gömülür.

Bir de şu var: Hürlüklerin sınırlandığı, korkula-rın kol gezdiği her ortamda sanat yön değiştirir. Ah-met Cemil gibi kendi içine kapanarak, konularını da sorunlarını da kendisi yaratarak oyalanır. Şimdi, ozan-larımızın anlamsızlık (?), bireycilik ardında; hikâye-cilerimizin biçim ve deyiş uğrunda emek harcamaları bir Ahmet Cemil kuşağının koşullarına mı işaretler? Halit Ziya yıkılmış Ahmet Cemil'i 1897 de yirmi beş yaşında bırakır. Hâlâ orda mıyız?

Rauf MUTLUAY

Sanat Sanatçıları

KONSER SALONU

Cumhurbaşkanlığı Senfoni orkestrası yeni bir konser salonuna kavuşmuş bulunuyor. Milli Eğitim Bakanlığı, Sergievi binasına, bin kişilik bir dinleyici kitlesini ve yüz kırk kişilik senfonik orkestrayı korosuyla beraber içine alabilecek bir biçimde yeniden düzenlemiştir. Salonun gereken teknik ve akustik şartları sağlanmıştır.

Koro Şefi Nedim OTYAM

YURT DIŞINDA BİRİNCİLİK KAZANAN İLK TÜRK KOROSU

Fransız Milli Öğrenci Federasyonunun her yıl düzenlediği kültür festivalinin dokuzuncusu, bu yıl Fransanın Poitiers ilinde yapılmıştır. Bu festivale yurdumuzdan da Türk Milli Talebe Federasyonu da çağrılmıştı; Öğrencilerimiz Fransaya Folklor ve Koro olmak üzere iki ayrı kol olarak gitmişler ve festivale katılmışlardır. Türk Üniversite öğrencileri bu festivalde koro ile birinci, halk dansları ekibi ile dördüncü olmuşlar ve, Chevalier Honorair derecesini almışlardır. Otuz kişilik Türk Milli Talebe Federasyonu Koro'sunu kompozitör Nedim Otyam yönetmiştir. On

sekiz memleketten gelen öğrenci topluluklarının katıldığı festival 26 Ağustosta başlamış, 3 Eylül gününü bitmiştir. Türk Milli Talebe Federasyonu korosu yurt dışına çıkan ilk korodur. Yirmisekiz yıl önce Hulusi Öktem tarafından Kadıköy Halkevinde kurulmuştur.

THURBER AĞIR HASTA

Günümüzün ünlü Amerikan mi-zahçısı ve ressamı James Thurber bir beyin ameliyatı geçirmiştir. Altmışaltı yaşında bulunan sanatçı daha önce kör olmuştu. Durumunun ciddi olduğu bildirilmektedir.

LONDRA MÜZİK FESTİVALİ

1962 yılı haziran ayında Londra-da yapılacak Uluslararası Müzik Festivaline, Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrasının Türk Çağdaş müzik kompozitörlerinin eserleriyle katılması kararlaştırılmıştır.

MİNYANTÜRLERİMİZ

Türk minyatürleri hakkında hazırlanan bir kitap UNESCO tarafından Milano'da çok güzel bir biçimde bastırılmıştır. Yakın zamanlara gelinceye kadar varlığı kabul edilmeyen ve İran minyatürleriyle karıştırılan Türk minyatürü ve Türk sanatı böylece bütün dünya sanat âlemine tanıtılmış oluyor.

ŞİİR OKUMA TOPLANTISI

Münih Sanat evinde Uluslararası şiir okuma toplantıları yeniden düzenlenmeye başlamıştır. İlk olarak Eugen Roth kendi şiirlerini okumuştur. Bundan sonra Eugène İonesco şiirlerini okuyacaktır. Kasım ayı içinde ise Marcel Pagnol kendi eserlerinden parçalar okuyacaktır.

GILGAMIŞ DESTANI

Eski Doğu Edebiyatının en güzel örneklerinden biri olan ve Bin yıllık geçmişi bulunan Gilgamiş Destanı, Leningrad'da Rusça olarak yayınlanmıştır.

ENTERNASYONAL GENÇLİK SENFONİ ORKESTRASI

İkinci Dünya Savaşı sırasında Belçikada kurulmuş olan «Jaunes Musikales» (Genç Müzisyenler) teşkilatı, kısa zamanda otuz kadar memlekete yayılmıştır. Gayesi, müzik yapan ve seven gençleri birleştirmek, kaynaştırmaktır.

Bu teşkilattan olan, «Musikalische Jugend Deutschland» (Alman Müzik Gençliği), en çok çalışan topluluklardan biridir. Bu teşkilat her yaz Weikersheim sarayında Enternasyonal gençlik orkestrası, opera ve oda müziği kursları ve konserleri düzenlemektedir.

Weikersheim, Münih - Frankfurt arasında ufak bir kasabadır. Buraya özellik veren eski, ünlü saraydır. Bu sarayı yılda, aşağı yukarı Otuzbin'e yakın turist gezmektedir. Büyük bir müziksever olan prens, yaz aylarında sarayını gençlerin çalışmalarına, konserlere açmaktadır. Bu çalışmalara katılmak isteyen her milletten gençler, yol ve yiyecek paralarıyla, kurslara katılma paralarını kendileri öderler. Yatacak yerler ücretsizdir. Çar-

Orkestra Şefi Hikmet ŞİMŞEK

İşmalar, orkestra, opera, oda müziği olarak üçe ayrılır. Günlük çalışma süresi, ortalama olarak sekiz saattir.

Bu yıl orkestra kurs ve konserlerini idare etmek üzere şu orkestra şefleri davet edilmişti: Almanya'dan prof. Heinz Dressel, Türkiye'den Hikmet Şimşek, İngiltere'den Charles Mackerras. Bu, Şimşek'in Weikersheim'e üçüncü gelişi idi. İlk sefer, 1956 yazında konuk olarak gelmiş, idare ettiği bir konserin başarısı üzerine 1957 de asistan-şef olarak angaje edilerek üç konser daha idare etmişti. Bu yıl bir haftalık bir kurs ve iki konser idare etmek üzere, esas şef olarak davet edilmiştir. Şimşek'in programında, Haendel'in Su Müziği, Bartok'un Romen dansları, ve Haydn'in Gayda senfonisinden başka iki de Türk eseri vardı. Bunlardan biri, Adnan Saygun'un İncinin Kitabı, öbürü, İlhan Usmanbaş'ın Küçük bir Gece Müziği idi. Bir aksilik sonucu notalar yetiştirmediği için, ne yazık ki ikinci eser çalınamamıştır.

Bu yılki orkestra çalışmalarına, ondört memleketten, yüze yakın genç müzisyen katılmıştır. Çalışmalar ve konserler çok başarılı geçmiş, eleştirmeciler Hikmet Şimşek'i hararetle övmüşlerdir.

EZRA POUND'UN DURUMU

Bundan bir süre önce bir kalp krizi geçirerek kliniğe yatırılan Amerikalı şair Ezra Pound'un durumunun gittikçe iyileştiği bildirilmektedir. Yetmişbeş yaşında bulunan Pound, dinlenmek amacıyla bu kışı klinikte geçirecektir.

ANOÏLH'IN YENİ OYUNU

Jean Anouilh'in «Mağara» adlı oyununun ilki Montparnasse tiyatrosunda verilmiştir.

DOĞU ALMANYA EDEBİYAT ARMAĞANI

1961 yılı Doğu Almanya Edebiyat armağanı, Linz şehrinde yaşamakta olan kadın yazar, Gertrude Fussenegger'e verilmiştir. Fussenegger 1912 yılında Pilsen'de doğmuştur. Kazandığı armağan 4000 Doğu Almanya markıdır.

Deniz Kıyısında

(26. Sayfadan)

de çeşmeye geldim ve bir hap yuttum. Başım çok ağrıyordu.

Birdenbire yitirdim onları. Önümde boş bir arsa, sağda ve solda birer ev vardı. Arsanın ortasında büyük bir incir ağacı vardı. Ağacın altına iki kadın oturmuşlar hasır örüyorlardı. Bana baktılar. Birbirleriyle konuştular. Evlerin birinden bir kız çocuğu çıktı bana baktı ve kaçtı. Koşarak arsayı geçtim. Arsanın ilerisinde kayalık bir yerin üzerinde fener binası vardı. Geceleri yeşil bir ışık salıyordu. Yanıp söniyordu. Herhalde burası olmalıydı. Buradan deniz görünüyordu. Geri döndüm. Başka yollardan döndüm.

Onları yeniden gördüm. Bir sokağa saptılar. Hediyecek eşyalar satan dükkânların önünde durup bakmağa başladılar. Her dükkânın önünde durup bakıyorlardı. Kimisine giriyorlardı. Sokağın sonuna gelmiştik ki beni gördü ve dönüp yanındakine birşeyler söyledi. Yanındaki bana baktı. Ben geri döndüm. Sokağın köşesine kadar gittim ve oradan gözlemeye başladım. Oldukları yerde

durmuşlar konuşuyorlardı. Yanındaki gene koluna girdi omuzlarını silerek. O kolunu çekti ve gene birşeyler söyledi. Bunları hep görüyordum. Sonra gene yanyana yürümeğe başladılar.

Soyundum ve bir kayadan denize atladım. Deniz buz gibiydi ve atladıktan sonra denizin içine doğru gömülürken bir daha sanki hiç su yüzüne çıkamayacakmışım gibi bir duygu sardı beni. Suyun yüzüne de çıkmak istemiyordum. Kollarım kopuncaya kadar yüzerek açıldım. Sonra soluk soluğa, dinlene dinlene kıyıya döndüm. Giyindim.

Dönüş otobüsünde yer ayırtım.

Çocuklar için 2 güzel kitabımız daha çıktı.

**Çin Ling
ile Tiling
ve
Meksikalı
Kardeşler**

Kapak ve içi beş renkli, beyaz kartona basılı, büyük boyda 12 Safa, Her Kitap 125 Kş.

BASIN İLÂN KURUMU

Gazeteler ve Dergiler İçin Her Nevi
İlân ve Reklâm Kabul eder.

GENEL MÜDÜRLÜK: İstanbul - Türkocağı Cad. No. 1 Kat 3
Telefon : 22 43 84 - 85

ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ: İstanbul - Türkocağı Cad. No. 1 Kat 3

ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ: Ankara - Ulus İş Hami E Bloku Kat 2 No. 41
Telefon : 10 58 17 - 10 57 87

ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ: İzmir - 2. Kordon Mimar Kemaleddin Cad.
Küçük Kardiçalı Han
Telefon : 23911
TELGRAF : BASINKURUMU

(BASIN 9143 — 16277 — 31)

reklâmsız
ticaret,
havasız
kalan
mum gibi

SÖNER

BÜTÜN
REKLÂMLARINIZ

İÇİN

Basın İlân Kurumu

EMRİNİZDEDİR

CAĞALOĞLU - TÜRK OCAĞI CAD. TEL: 2243 84-85

(BASIN 9143/16277.30)

DOST YAYINLARI

ROMAN :

1 — Acemçiler, Hikmet Erhan Bener (*)	200
2 — Sokaktaki Adam, Atilla İhan (Ciltli)	600
3 — Babamla Geçen Günler, Clarence Day (*)	200
4 — Hasangiller, Tark Dursun K	200
5 — Gordium I, Hikmet Erhan Bener	250
6 — Hatırladıklarım, Eleanor Roosevelt (*)	150
7 — Üç Yüzlü Adam, H. A. Philbrick (*)	100
8 — Şehir Çocuğu, Herman Wouk (*)	100
9 — Abraham Lincoln, Emil Ludwig (Ciltli)	400
10 — Kıralk Oda, Georges Simenon	200
11 — Sanık, Alexander Weisberg	200
12 — Polis Müfettişi Kadavra, Georges Simenon	300
13 — Zenciler Birbirlerine Benzemez, Atilla İhan	300
14 — Ayaşlı İle Kiracıları, Memduh Şevket Esendal ..	400
15 — Otlakçı, Memduh Şevket Esendal (Ciltli)	600
16 — Mendil Altında, Memduh Şevket Esendal (Ciltli) .	600
17 — Belâh Yer, Erskine Caldwell (Ciltli)	600
18 — Ne Ekersen, Mehmet Seyda	400
19 — Dünya Evi, Orhan Kemal	500
20 — Kızgın Toprak, Jorge Amado	600
21 — Duru Göl, İhan Tarus	500

HİKÂYE :

1 — Karınca Yuvası, İhan Tarus (*)	125
2 — Dost, Vüs'at O. Bener (*)	125
3 — Grev, Orhan Kemal (Ciltli)	300
4 — Tepedeki Ev, Umran Nazif	100
5 — Şu Babamın İşleri, Carlos Bulosan	200
6 — Kardeş Payı, Orhan Kemal	150
7 — Topal Koşma, Nezihe Meriç	200
8 — Sihamba (Zenci Hikâye ve şiirinden seçme) Suat Taşer	100
9 — Yaşamazsın, Vüs'at O. Bener	200
10 — Bozbulanık, Nezihe Meriç (2 Baskı)	200
11 — Perşembe Yağmurları, Hazırlayan: Salim Şengil ...	100

ŞİİR :

1 — Memleket Saat Ayarı, S. Aldanır (*)	100
2 — Dünya Güzel Olmalı, Mehmed Kemal	100
3 — Sisler Bulvarı, Atilla İhan (2. Baskı)	300
4 — Haraçmezat, Suat Taşer	100
5 — Anzelha, Halim Yağcıoğlu	100
6 — Yanık Sarı, Ahmet Köksal	100
7 — Cümbüşçübaşı, Ercüment Uçarı	100
8 — Yağmur Kaçağı, Atilla İhan	200
9 — Köroğlu, İhan Berk	200
10 — Hacivatın Karısı, Salâh Birsal	200
11 — Dağda Ateş Yakanlar, Ö. F. Toprak	200

12 — Sultan Palamut, Metin Eloğlu (*)	200
13 — Herboydan (Dünya şiirinden seçmeler) Can Yücel	400
14 — İki Dal, Celâl Vardar	100
15 — Manilerimizden, Dr. İhan Başgöz	200
16 — Duvar, Atilla İhan (2. Baskı)	300
17 — Horozdan Korkan Oğlan, Metin Eloğlu	200

TIYATRO :

1 — Öteye Doğru, Sutton Vane	100
2 — Tarih Boyunca Tiyatro, Turhan Dilligil	100
3 — Annemi Hatırlıyorum, John Van Druten	100
4 — Bır Dünya ki, Suat Taşer	100
5 — Vatansaverler, Sidney Kingsley	150
6 — Korku, Orhan Asena	100

GEZİ :

1 — Moskova Mektupları, Lydia Kirk	100
2 — Abbas Yolcu, Atilla İhan	400
3 — Ha bu diyar, Fikret Otyam	200
4 — Gide Gide, Fikret Otyam	250

DENEME — FİKRA :

1 — Söz Arasında, Ataç	100
2 — Deveküşuna Mektuplar, Haldun Taner	300

BALE :

1 — Gönül Yüce Türk, Metin And	500
--------------------------------------	-----

MİMARLIK :

1 — İnsana Dönüş, — F. L. Wright — Şevki Vanlı	1000
--	------

ÇOCUK KİTAPLARI MASALLARI DİZİSİ :

1 — Altı Kardeşler, Oğuz Tansel (*)	100
2 — Cimri ile Cömert, İhan Dumanoglu	100
3 — Talih Kuşu, Tezel Amca	100
4 — Kahkaha Sultan, Mümtaz Zeki Taşkın	100
5 — Öksüzöğlan, İhan Dumanoglu	100
6 — Nalncı Padişah, İhan Dumanoglu	100

Çıkacaklar :

7 — Altın Top, İhan Dumanoglu	100
8 — Gümüş Şehir, İhan Dumanoglu	100
9 — Keleşan, İhan Dumanoglu	100
10 — Kaz Çobanı, Çev.: Sami N. Özerdim	100

Çocuk Kitapları Bilgi — Hikâye Dizisi :

2 — Küçük İspanyol Kızı Maria	125
3 — Arap Abdül Kardeş	125

SHD. KOLLEKSİYONLARI

Cilt : 2, 3, 4, 5 Ciltleri altışar lira, 6. Cilt yedibuçuk lira 7-8 birarada 10 lira

«dost» KOLLEKSİYONLARI

Cilt: 1-2 Ciltleri birarada 18 lira

(*) İşaretiler tükenmiştir.

TIYATROLAR

BUYUK TIYATRO'da

1/11/1961 HAMLET
2 » » İNCİ AVCILARI
3 » » BÜYÜK JÜSTİNYEN
4 » » TOSCA
5 » » HAMLET (MAT.)
5 » » KÖROĞLU (SUA.)
6 » » COPPELİA BALESİ
8 » » HAMLET
9 » » TOSCA
11 » » İNCİ AVCILARI
12 » » GERGEDAN (MAT.)
12 » » HAMLET (SUA.)
13 » » COPPELİA
15 » » KRAL OİDİPUS

KÜÇÜK TIYATRO'da

Pazartesi hariç, diğer günler saat

20.30 da ve Pazar günü ayrıca saat
15 te KOCAOĞLAN (piyes 3 perde)

ODA TIYATROSUN'da

Pazartesi hariç, diğer günler saat
18 de SON BAND, PUSUDA

YENİ SAHNE'de

Cuma hariç, diğer günler saat 20.30
da ve Pazar günü ayrıca saat 15 te
BERNARDA ALBA'NIN EVİ

(Oyun 3 perde)

ÜÇÜNCÜ TIYATRO

Çarşamba suare, Pazar matinele-
rinde operet, (Çardaş Fürstin - Çin-
gene Baron) Cuma tatil, sair günler
Macun Hakkası. Danışma : 11 72 40

MEYDAN SAHNESİ

Hergün 18.15 de Dolap, 21.15 de
Ay Mavidir. TEL. : 17 52 00

Güneş Çocuk Sineması ve Tiyatrosu

(Anafartalar Denizciler Cad.)

Perili Değirmen

Ziya DEMİREL'in yazdığı, Yalın TOLGA'nın

sahneye koyduğu müzikli çocuk piyesi.

Her Çarşamba 14.30 da toplu gelen okullara, giriş 100 Kr.

Her Pazar çocuk ve velilere 2 lira. TEL. : 10 65 64